

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VEŘEJNOPRÁVNÍ A SOCIÁLNÍ ASPEKTY
FUNGOVÁNÍ MATEŘSKÝCH CENTER**

Autor práce: Jarmila Korecká, DiS.
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: Mgr. Bc. Josef Kříha
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Josefu Kříhovi, za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

KORECKÁ, J. *Veřejnoprávní a sociální aspekty fungování mateřských center: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2015. 71 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Josef Kříha

Klíčová slova: mateřské centrum, rodina, nezisková organizace, spolek

Bakalářská práce teoretickým způsobem analyzuje specifika fungování mateřských center zejména v oblasti legislativní a organizační. Formou „de lege lata“ postihu jsou reflektovány účinné legislativní nástroje vymezující legitimitu činnosti neziskových organizací. Komparací jednotlivých právních forem mateřských center a stavu „de lege lata“ a „de lege ferenda“ v souvislosti s dynamičností právní úpravy lze demonstrovat možné efektivní využití daných právních nástrojů při zachování rozsahu požadovaných služeb i všech principů občanské aktivity. Empirická část bakalářské práce užitou výzkumnou metodou řízených rozhovorů přesněji vymezuje faktory volby právní formy, jejich dopady na každodenní chod organizace. Posouzen je i sociální přínos mateřských center pro život v místní komunitě.

ABSTRACT

KORECKÁ, J. *Public Service and Social Aspects of Functioning of Mothers Centres: Bachelor thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2015. 71 p. Supervisor : Mgr. Josef Kříha

Key words: mothers centres, family, non-profit organization (NGO), association

This bachelor's thesis analyzes the particularities of mothers centres particularly in the legislative and organizational areas. The theoretical analysis "de lege lata" reflects the effective tools, which define the operational space of the activities of NGOs. By comparing the various legal forms of mothers centres and comparing the "de lege lata" and "de lege ferenda" in connection with changes of effective legislation, the effective use of the legal instruments can be demonstrated while maintaining the scope of the services required and all principles of civic activity. The empirical part of the thesis defines more precisely the factors of choice of legal form, their impact on the daily running of the organization by using applied research method. The thesis also assesses the social benefits of mothers centres for life in the local community.

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíle a metodika bakalářské práce	10
2 Vymezení základních pojmů	12
2.1 Historie neziskového sektoru a sdružování	12
2.2 Nezisková organizace	13
2.3 Mateřská centra	16
2.3.1 Mateřská centra v České republice a ve světě.....	18
2.3.2 Cílové skupiny	20
2.3.3 Typy poskytovaných služeb	21
2.4 Rodina	22
2.4.1 Podpora rodiny prostřednictvím státu	23
2.4.2 Podpora sladění rodičovských a pracovních rolí.....	24
3 Legislativa v oblasti fungování mateřských center	29
3.1 Mateřská centra v roli zaměstnavatele	29
3.2 Mateřská centra jako poskytovatel služeb.....	31
3.3 Vybrané právní formy mateřských center	33
3.3.1 Občanská sdružení a spolky	34
3.3.2 Obecně prospěšná společnost.....	38
3.3.3 Účelová zařízení církve.....	40
4 Empirická část.....	42
4.1 Spolky.....	43
4.2 Mateřská centra jako účelová zařízení církve	51
4.3 Mateřská centra jako obecně prospěšná společnost	56
5 Výsledky	59
Závěr.....	62
Seznam použitých zdrojů	65
Seznam zkratk	69

Seznam tabulek a grafů	70
Seznam příloh.....	71

Úvod

Přechod k rodičovství je jedním z nejdůležitějších mezníků v lidském životě. Po odchodu na mateřskou a následně na rodičovskou dovolenou ztrácí rodiče své původní pracovní a sociální kontakty, udržení pracovních schopností a dovedností je mnohem obtížnější a dochází k pocitům frustrace a osamocení. Jednou z možností, jak podobným situacím předejít, jsou návštěvy či dokonce aktivní práce v mateřských centrech.

Mateřská centra představují v České republice početnou skupinu organizací, založenou na základě občanských aktivit. Svým vznikem navazují na působení spolků a polooficiálních organizací, jejichž činnost byla po nástupu komunistického režimu omezena či zcela znemožněna. Po roce 1989 byla tradice spolkové činnosti na mnoha místech obnovena právě formou založení mateřského centra. Zcela jsou zde naplňovány principy subsidiarity, solidarity a participace. Iniciativa ke vzniku většinou vychází od samotných občanů - rodičů a je dále rozvíjena jejich vlastní aktivitou.

Mateřská centra byla nejčastěji zakládána jako občanská sdružení, v roce 2014 došlo k jejich transformaci na spolky a jiné právní formy. Mateřská centra mohou být též zřizována církevní právnickou osobou nebo obcí, mohou fungovat též jako obecně prospěšná společnost.¹ Každá z těchto možností přináší příležitost aktivně se zapojit do občanského komunitního života, každá právní forma má své výhody a nevýhody.

Význam mateřských center spočívá v poskytování různých služeb pro rodiny s dětmi na základě demokratických přístupů a otevřenosti všem. Při své činnosti centra pružně reagují na potřeby dané lokality, v níž působí. Posláním mateřských center je prvotně umožnit rodičům na rodičovské dovolené a jejich dětem vyjít z izolace a být součástí všech oblastí komunitního života. V rámci účinné legislativy však může docházet k omezením v bezproblémovém chodu center v závislosti na potřebách klientů zařízení. Vzhledem k tomu, že tyto organizace vznikají na základě iniciativy občanů, jsou připraveny pružně reagovat na poptávku služeb. Dle aktuálních podmínek místa jejich působení se tak nabídky programů a služeb center mírně liší, ale globálně je jejich cílem podporovat a upevňovat roli rodiny a rodičovské role, prosazovat zájmy rodičů

¹ Síť mateřských center – seznam členů [online]. [cit. 2015-01-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.materska-centra.cz/clenove/seznam-clenu/>>.

a dětí. Přát si mít rodinu a skutečně ji mít je jedna z hodnot, které je třeba ve společnosti podporovat a ponechat iniciativu občanům.

Mateřská centra jako neziskové organizace podléhají kontrole státu nejen z hlediska nakládání s financemi či využití prostředků z veřejných zdrojů, ale též dle druhu poskytovaných služeb. Některé legislativní úpravy v oblasti služeb pro rodiny s dětmi², prvotně vnímané jako ochrana zájmů dětí a rodičů, mohou paradoxně omezit možnosti mateřských center pomáhat sladit rodičovské a pracovní role.

² ČESKO, zákon č. 247/2014Sb, Zákon o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů. 2014, částka 105, s. 2986-2994 [online]. [cit. 2014-11-16]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=247/2014&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

1 Cíle a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce na téma „Veřejnoprávní a sociální aspekty fungování mateřských center“ je posoudit vliv účinné legislativy na bezproblémový chod těchto organizací v různých právních formách, porovnat výhody a nevýhody jednotlivých vhodných právních forem a možnosti poskytování určitých služeb.

Dílčím cílem je posoudit změny ve fungování mateřských center v souvislosti s platností nového občanského zákoníku a možnostmi zvolit další nové právní formy pro činnost organizací. Dalším dílčím cílem pak je potvrdit sociální přínos mateřských center prostřednictvím poskytování služeb pro rodinu, tedy poskytnutím podmínek pro sladění rodinného a pracovního života, možností trávit volný čas s dětmi aktivně a smysluplně i s důrazem na občanskou angažovanost v komunitním životě ve městech.

Teoretická část práce vychází z analýzy platné legislativy ČR v dané problematice a související odborné literatury a textů. Je zde nastíněna historie neziskového sektoru a vymezeny některé základní pojmy. K tomuto účelu je užitá obsahová analýza odborné literatury zabývající se zejména problematikou neziskového sektoru, k vymezení pojmu mateřské centrum jsou pak, vzhledem k omezeným literárním zdrojům v této oblasti, využity doplňující texty Sítě MC a vlastní zkušenost.

V části věnované legislativě v oblasti fungování mateřských center je metodou diachronní komparace posouzen stav vybraných právních forem před a po účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „NOZ“)³, který přesněji specifikuje a upravuje podmínky pro činnost spolků a dalších organizací neziskového sektoru. Je zde analyzována další legislativa, která upravuje činnost těchto organizací v různých oblastech poskytovaných služeb, zejména pak v oblasti poskytování služby péče o děti, vytváření a financování pracovních míst.

V empirické části práce budou vybraná mateřská centra jako zástupci vybraných právních forem podrobněji popsána a analyzována. Bude zde užitá metoda řízeného rozhovoru se zakladateli a představiteli mateřských center k objasnění faktorů volby právní formy jejich organizace a popisu případných problémů a omezení ze strany

³ NESNÍDAL, Jiří. *Občanský zákoník I. s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.* Český Těšín: Poradce, 2012, s. 1- 320.

legislativy v průběhu jejich činnosti a poskytování služeb. Řízený rozhovor je plánovitý postup k získání dat, kdy výzkumník získává data pomocí předem připravených otázek, zde otevřeného typu.⁴ Tato metoda byla zvolena zejména z důvodu potřeby podrobněji vysvětlit jednotlivé aspekty a důvody volby určité právní formy pro porovnání výhod a nevýhod. K naplnění dílčího cíle, posouzení sociálních přínosů konkrétního zástupce mateřských center, je užito taktéž řízených rozhovorů s pravidelnými uživateli tohoto zařízení. Užití metody dotazníkového šetření mezi uživateli zařízení se nejeví jako vhodné vzhledem k aktuálně menšímu počtu možných respondentů.

V závěrečném shrnutí získaných poznatků bude použita metoda synchronní komparace k porovnání výhod a nevýhod jednotlivých posuzovaných právních forem a metoda diachronní komparace pro posouzení vlivu legislativních změn. Budou navržena možná opatření ke zlepšení současného stavu při samotném fungování i při poskytování služeb ze strany mateřských center.

⁴ PÁNA, L., SOMR, M. *Metodologie a metody výzkumu*. České Budějovice. 2007. s. 68.

2 Vymezení základních pojmů

2.1 Historie neziskového sektoru a sdružování

Sdružování k veřejně prospěšnému účelu má dlouhou tradici napříč různými typy společenského uspořádání. Významnou roli měly zpočátku tzv. privilegované stavy, šlechta a zejména církve, které zřizovaly množství charitativních institucí. Vznikaly tak špitály, útulky pro staré a chudé jedince. V pozdější době, kdy sociální funkce převzal stát, bylo postavení církve postupně oslabeno. V současnosti, po roce 1989, dochází k opětovnému rozvoji služeb poskytovaných církevními organizacemi v zdravotní a sociální oblasti.⁵

Sdružování občanů na nenáboženském základě začalo převažovat v 19. století vlivem tzv. sekularizace, kdy do veřejně prospěšné činnosti zasahují mimocírkevní organizace a stát. V tomto období vzniklo velké množství spolků, jejichž aktivity zasahovaly i další oblasti společenského života, například spolky ženské, vlastenecké, studentské a umělecké. Spolková činnost byla v těchto letech upravena nejprve Spolkovým zákonem č. 253/1852 říšského zákoníku, který umožňoval založit spolek na základě povolení od státu a následně zákonem o právě spolčovací č. 134/1867, který byl v naší zemi platný do roku 1951 a fungoval v režimu ohlašovací.⁶ Tento zákon obsahuje celkem 39 paragrafů, přičemž zvláštní ustanovení § 30 zakazuje ženám členství v politických spolcích.⁷

Další rozvoj občanského sdružování ve 20. století, kdy vznikla například česká organizace křesťanského hnutí mládeže YMCA, byl přerušen historickými událostmi 2. světové války a následným nástupem komunistické strany k moci. Zákonem č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a sdruženích byl opět zaveden povolovací režim, stávající spolky byly převedeny na společenské organizace nebo zcela zrušeny dle idejí komunistické strany. Pod záštitou masových společenských organizací,

⁵ BOUKAL, P. *Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe)*. Praha: Oeconomica, 2009, s. 24–6.

⁶ SKOVAJSA, M. *Občanský sektor Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, str. 51.

⁷ RAKOUSKO-UHERSKO, říšský zákon č. 134/1867, **Zákon o spolčování**, ve znění platném ke dni vydání[online]. [cit. 2014-10-05]. Dostupné z WWW: <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/134-1867.htm>>.

sdužených v Národní frontě, mohlo přesto docházet ke sporadické a omezené občanské aktivitě. Pro ženy, jejichž dcery a snachy dnes zakládají mateřská centra, byla založena organizace Československý svaz žen.

Po roce 1989 dochází k prudkému rozvoji svobodného občanského sdružování a znovuzrození neziskového sektoru, který byl dlouhá léta nefunkční. Vzhledem k rozšíření dříve potlačovaných negativních sociálních jevů jako je nezaměstnanost, bezdomovectví, drogová kriminalita bylo potřeba vzniku mnoha dobrovolných sdružení v sociální oblasti i jinde. Sdružování občanů bylo upraveno zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, do činnosti spolků a sdružení stát zasahuje jen v mezích zákona. Neziskové organizace tak mohou ovlivňovat velké spektrum oblastí společenského života. Mateřská centra se konkrétně významně podílejí na podpoře a posílení rodičovské role. Vztah mezi státem a neziskovým sektorem se neustále vyvíjí a po počáteční vzájemné nedůvěře a neschopnosti sjednotit se v rámci neziskových organizací dochází ke zlepšení situace, legislativním úpravám pro bezproblémový chod jednotlivých forem organizací i finanční podpoře ze strany státu a místních samospráv. Dochází tak k posílení významu neziskového sektoru jako partnera v poskytování veřejných služeb.⁸

2.2 Nezisková organizace

Pojem nezisková organizace je běžně používaný a obecně známý, přesto není přesně definován žádným platným právním předpisem. Hlavním rysem všech neziskových organizací je skutečnost, že nejsou zakládány za účelem podnikání a výdělku (not-for-profit). Svou činnost mimo jiné zaměřují na oblast sociální péče, vzdělávání, ekologie, ochrany lidských práv a práci s dětmi, mládeží i celými rodinami. Případný zisk není cílem, ale pouze prostředkem k dosažení stanovených cílů, nesmí být rozdělen mezi zakladatele, členy a pracovníky organizace a je vždy využit na další činnost, rozšíření a zlepšení nabízených služeb.

⁸ RONOVSÁ, K. *Nadační a spolkové právo*. Brno: Masarykova universita, 2008, s. 98-101.

Podle několika základních charakteristik jsou neziskové organizace:⁹

- institucionalizované - mají určitou organizační strukturu
- soukromé – jsou odděleny od státní správy
- neziskové – nerozdělují zisk mezi vlastníky nebo vedení
- samosprávné a nezávislé – řídí samy sebe
- dobrovolné – založeny na dobrovolné účasti na činnostech

Neziskové organizace lze členit dle zakladatele jako:

- státní – organizační složky státu, územní samosprávné celky
- nestátní – jejich vznik je upraven zvláštními předpisy

Neziskové organizace lze také členit dle charakteru poslání na:¹⁰

- organizace veřejně prospěšné – produkce veřejných statků pro potřeby veřejnosti (např. zdravotnictví, vzdělávání)
- organizace vzájemně prospěšné – pro podporu skupin občanů a jejich zájmů (např. aktivity v kultuře, profesní zájmy)

Neziskové organizace jsou dle zákona o dani z příjmu definovány jako „poplatník, který není založen nebo zřízen za účelem podnikání“¹¹ a některá ustanovení tohoto zákona se provádějí pomocí vyhlášky č. 504/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Příjmy, které nestátní neziskové organizace (NNO) získávají, nesmí být v rozporu s ustanoveními v zakládajícím dokumentu. Mezi hlavní vlastní zdroje příjmů nestátních neziskových organizací patří zaplacené členské příspěvky, příjmy z vlastní činnosti, tedy prodeje služeb či výrobků, návštěvních poplatků. Dalším zdrojem jsou pak prostředky ze státního rozpočtu, z rozpočtů územních samosprávních celků, které

⁹ TAKÁČOVÁ, H. *Účetnictví neziskových organizací*. Praha: Oeconomica, 2010, s. 5.

¹⁰ REKTOŘÍK, J. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. Praha: Ekopress, 2010, s. 40.

¹¹ ČSFR. Zákon č. 586/1992 Sb. o daních z příjmu. In *Sbírka zákonů, Česká a Slovenská federativní republika*. 1992, částka 17, s. 3481. [online]. [cit. 2015-01-10]. Dostupné z WWW:

<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=586/1992&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvyzakon o dani z prijmu>.

mohou významně podpořit činnost NNO ve formě dotací a příspěvků na činnost. Významným zdrojem mohou také dary od soukromých osob.

Přijímání dotací do rozpočtu NNO je upraveno zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, ve znění pozdějších předpisů, který upravuje pravidla pro finanční hospodaření státu a zákonem č. 250/2000 Sb., rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů, který upravuje hospodaření krajů, měst a obcí. NNO je povinna provést každoroční vyúčtování poskytnuté dotace na konci roku, které ukládá vyhláška č. 551/2004 Sb., a které je v souladu s údaji v účetnictví organizace. Účelovost dotace a časové využití stanoví vždy příslušný orgán, přičemž zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, ve znění pozdějších předpisů, připouští použitelnost dotací i do delšího termínu než do konce kalendářního roku. V případě porušení pravidel a nedodržení termínů se NNO vystavuje rizikům sankcí v podobě penále či snížení částky dotace. Poskytovatel dotace proto zpravidla zpracovává podrobné podmínky pro poskytování a čerpání dotací, dle kterých se pak jednotliví příjemci řídí.¹²

Hospodaření organizací je komplexně zobrazeno v účetní závěrce. Některé nestátní neziskové organizace navíc podléhají účetnímu auditu dle zákona č. 254/2000Sb., o auditorech, ve znění pozdějších předpisů, včetně ověření roční výroční zprávy.¹³ V oblasti fungování mateřských center jsou od této povinnosti osvobozena občanská sdružení (nyní spolky) a CPO. Obecně prospěšné společnosti mají tuto povinnost v případě přijetí dotace ze státního či obecního rozpočtu vyšší než 1 mil. Kč v daném období.

Neziskové organizace, které vznikají formou dobrovolného sdružení občanů se společným cílem jako reflexe potřeby někam patřit či se aktivně podílet, vytváří podstatnou část občanského sektoru. Tento sektor mezi státem, trhem a občany pokrývá potřebu fungovat nezávisle na státu, dobrovolně a vzájemně i veřejně prospěšně. Pojem občanský sektor a nezisková organizace není definován právním řádem, ale dochází k legislativním vymezením v rámci jeho fungování. Neziskový sektor není homogenní, vedle sebe zde působí vícero právních forem organizací, liší se v cílech i způsobech

¹² TAKÁČOVÁ, H. *Účetnictví neziskových organizací*. Praha: Oeconomica, 2010, s. 51-52.

¹³ TAKÁČOVÁ, H. *Účetnictví neziskových organizací*. Praha: Oeconomica, 2010, s. 125.

jejich dosažení. Jeho rozmanitost a mnohotvárnost vede k uspokojení potřeb jak aktivních jedinců i komunit, tak i cílových skupin.¹⁴

Pro účely cílů této bakalářské práce budou v dalších částech textu popisovány pouze typy nestátních neziskových organizací, konkrétně Církevní organizace (CPO), Spolky (dříve Občanská sdružení) a Obecně prospěšné společnosti (OPS).

2.3 Mateřská centra

Společenství lidí, kteří si vzájemně pomáhají, učí se respektu k sobě i hodnotám a tyto dovednosti zároveň předávají svým dětem přímou cestou a přímo ve středu dění. Místa, kde děti i rodiče a jejich další blízcí společně sdílejí svůj život, radost i starost. Spolky a sdružení, které navazují na tradice komunitního života v počátku minulého století a kde lze společným úsilím vytvářet hodnoty prospěšné nejen členům ale i ostatním.

Mateřství (i otcovství) znamená pro každou ženu (muže) výraznou změnu životní situace. Matky zůstávají doma se svými dětmi, často v novém prostředí a městě, a je pro ně těžké udržet stávající přátelské vztahy i vytvářet nové. Mateřská centra (dále jen MC) jsou pro ně vhodným prostředím ke sdílení starostí i radostí spojených s rodičovstvím, prostorem pro vzdělávání, výchovu i vlastní seberealizaci, kam mohou přijít bez obav i se svými dětmi. Mateřská centra tak podporují fungující rodinu, která vytváří základ zdravé společnosti a minimalizuje růst kriminality, drog a násilí. Stávají se tak přirozenou součástí života obce a přispívají k jejímu rozvoji tím, že aktivně zapojují občany do činností v oblasti společenského a kulturního života. Umožňují setkávání lidí nejrůznějšího sociálního zázemí a profesních skupin, dávají rodičům možnost uplatnit své znalosti a dovednosti při tvorbě programů, podílet se na samosprávě MC. Posiluje tak sebevědomí rodičů a zároveň učí toleranci, solidaritě, ohleduplnosti a vzájemnému respektu i jejich děti. Práce v MC umožňuje matkám být nejen skvělými hospodyňkami, ale i svébytnými osobnostmi s možnostmi osobního růstu v souladu s potřebami rodiny. Na základě principů subsidiarity a participace vytvářejí komunitní společenství a stávají se nezávislými na podpoře státu jakožto

¹⁴ ŠKARABELOVÁ, Simona. Vymezení pojmu nezisková organizace. In *Definice neziskového sektoru*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005, s. 4 a 48.

jednotlivci. Peníze, které stát vynakládá na zřizování pracovních míst v MC, se vrací v podobě kratší doby následně strávené v evidenci ÚP před nalezením vhodného pracovního uplatnění. Koordinátorky MC i dobrovolnice z řad matek získávají dovednosti v různých oblastech, tedy vyjednávají s úřady, účtují, podávají projekty a žádosti o granty a neposlední řadě koordinují skupiny různorodých osob, tak aby bylo dosaženo požadovaných cílů. Ženy-matky se tak učí být více samostatné a aktivní a více adaptabilní pro návrat na pracovní trh. Kneblová uvádí: „Potřeba citové jistoty, kulturních či jakkoli duchovních zážitků, potřeba seberealizace a sebepotvrzení je nezbytná pro naše přiměřené sebevědomí. Existují ženy, které vedle péče o děti potřebují k pocitu osobní spokojenosti ještě něco navíc.“¹⁵ Velkou předností MC je výchova k toleranci cizích názorů či způsobů myšlení. Společná práce vyžaduje od aktivních členů velké množství trpělivosti a nadhledu, pokud má úsilí vést k naplnění vytyčených cílů. Tyto schopnosti následně umožňují snazší návrat na pracovní trh, který stále více vyžaduje aktivitu, iniciativu a flexibilitu v mnoha ohledech. Zcela jsou zde naplňovány principy subsidiarity, solidarity a participace. Iniciativa vychází od samotných občanů a je dále rozvíjena jejich vlastní aktivitou, v případě větších projektů za pomoci dalších neziskových organizací, vyšších samosprávných celků i státních institucí.

Pro děti je MC možností potkat se s vrstevníky dříve, než poprvé navštíví školku. Aktivizační programy pro ně připravují samy maminky nebo spřátelené ženy, které mají zkušenosti a ovládají potřebné dovednosti. Vše probíhá za přítomnosti maminek, a tak děti pocítují jistotu a zároveň poznávají dosud neobjevené. Přítomnost dalších dětí je mnohdy aktivuje k lepší spolupráci při činnostech, které doma nemají takovou přitažlivost. Již odmala je dítě vychováváno k toleranci a spolupráci s ostatními, učí se dělit a vážit si věcí. V herně MC mohou využívat hračky a zařízení, které nejsou běžnou součástí všech domácností. Postupné odpoutávání se od matky zde může nastat nenásilně až radostně. Nově objevená samostatnost dětem umožňuje poznávat svět ze zcela nových perspektiv. V tematicky vedených programech děti postupně získávají manuální zručnost, prohlubují a trénují svůj smysl pro rytmus, učí se respektovat dospělé a ostatní děti i oddělovat čas hry a učení. Všechny tyto dovednosti dříve získávaly ve velkých početných rodinách, které postupně nahradily rodiny s maximálně dvěma dětmi.

¹⁵ MARKSOVÁ-TOMINOVÁ, M. *Rodina a práce: jak je sladit a nezbláznit se*. Praha: Portál, 2009, s. 125.

Aktivity a způsob fungování mateřských a rodinných center bezesporu naplňují principy solidarity, subsidiarity a participace. Jejich vznik je iniciován občany a spolupráce a společné sdílení je jejich důležitým znakem. Podmínkou úspěšného fungování je pak ochota pracovat bez nároku na odměnu a ve volném čase, přijmout spoluzodpovědnost při naplňování potřeb a cílů. Principy participace a subsidiarity v oblasti působení center tedy předpokládají převzetí odpovědnosti občanů při řešení lokálních potřeb a jejich aktivní podílení se na vytváření vhodných podmínek pro rodinný život.¹⁶

2.3.1 Mateřská centra v České republice a ve světě

Myšlenka mateřských center se do České republiky, rozšířila z Německa. První MC založila paní Rut Kolínská v roce 1992 v Praze. V té době působilo ve světě zhruba 80 MC. Myšlenka MC byla u nás nová, ale navazovala na poslání a tradici ženských spolků před nástupem totalitního režimu.¹⁷ Osobnost zakladatelky byla klíčová, protože hlavně díky jejímu nezdolnému působení mohly pak i ostatní ženy začít vytvářet místa, kde je dobře nejen dětem, ale i jejich rodičům. Paní Rut již měla zkušenosti z jiného občanského sdružení Pražské matky, které usiluje o zlepšování životních podmínek ve městě nejen pro rodiče a děti. Úplně první MC získalo prostor v budově YMCA (Křesťanské sdružení mladých lidí), kde úspěšně začalo rozvíjet svou činnost. Zájem ze strany maminek byl nad očekávání velký, možnost nejen navštěvovat, ale i podílet se na provozu a programech byla po letech nadvlády komunistické strany lákavá. Idea mateřských center se tak pomalu, nenásilně avšak velmi úspěšně začala šířit po celé zemi.

Podobná situace nastala i v sousedním Slovensku, kde první MC vznikala v roce 1996, největší rozmach byl zaznamenán v roce 2001. Mateřská centra a rodinná centra na Slovensku sdružuje Únia materských center (dále jen UMC), nevládní nezisková organizace), jejímž posláním je dosáhnout úcty a uznání mateřství ve společnosti a vytvářet vhodné podmínky pro rodičovství ve společnosti. UMC byla zaregistrována v roce 2003 a je celoslovenskou síťovou organizací, je členem mezinárodní sítě MC

¹⁶ KREBS, V. *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2007, s. 34-37.

¹⁷ *Síť MC – Co jsou mateřská centra* [online]. [cit. 2014-10-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.materska-centra.cz/sit-mc-v-cr/co-jsou-mc/>>.

MINE (Mother Centers International Network for Empowerment). Členem se může stát každé občanské sdružení nebo nezisková organizace, která souhlasí s etickým kodexem a splňuje podmínky k přijetí. Například tedy umožňuje zaměstnancům pružnou pracovní dobu či práci doma, rozhodování probíhá kolektivně, je zde vysoký podíl dobrovolné práce, vytváří prostředí přátelské dětem i celé rodině. V současné době registruje UMC 61 řádných členů a 16 sympatizantů¹⁸.

V sousedním Německu je síť mateřských center rozsáhlejší díky nepřerušované tradici volného spolčování občanů. Každé centrum má svou vlastní podobu v závislosti na poptávce služeb. V německém městě Jena působí Zentrum für Familie, které bylo založeno v roce 1992. V rámci tohoto zařízení využívají rodiče mnoho typů služeb - školku, rodinné centrum se službami pro rodinu, sociální pomoc pro rodiny v konfliktu i pro těhotné či osamělé matky, poradenství v oblasti dětí i mládeže. V dopoledních aktivitách se zaměřuje nejen na dětské návštěvníky, ale například i na pohybové a rehabilitační programy pro dospělé. Rozsahem svých služeb překračuje možnosti některých našich MC. Nezisková organizace spolupracuje s několika silnými finančními partnery. Účelem sdružení je poskytnout podporu rodinám s malými dětmi ve všech oblastech života, nejen v tradičních podobách rodiny, ale i v dalších formách partnerského života. Nabízí poradenské služby pro rizikové situace, podporuje sladování profesního i rodinného života. Členem sdružení mohou být fyzické i právnické osoby registrované prostřednictvím písemné žádosti a členství po zaplacení příspěvku vždy po dobu jednoho roku. Řídícím orgánem sdružení je Valná hromada a Výkonná rada (až 5 členů) vždy na dobu dvou let.¹⁹ Finanční prostředky získává toto sdružení podobně jako u nás z členských příspěvků, darů od soukromých osob, z prostředků veřejného sektoru a dalších fondů. Pracovnice centra uvádí podrobnější rozčlenění finančních zdrojů na provoz: 40 % od Spolkové republiky Durynsko, 25 % z prostředků města Jena, zbývající peníze získávají vlastní činností, či od ostatních partnerů. V centru pracují dva stálí zaměstnanci odborný pedagog a provozní pracovnice. Kurzy a programy jsou personálně zajišťovány prostřednictvím odborných externích lektorů a jsou financovány z vybraných poplatků od frekventantů.

¹⁸ *Únia materských centier - poslanie* [online]. [cit. 2014-10-11]. Dostupné z WWW: <http://www.materskecentra.sk/poslanie_umc.html>.

¹⁹ *Zentrum für Familie* [online]. [cit. 2014-10-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.familienzentrum-jena.de/der-verein/satzung/>>.

2.3.2 Cílové skupiny

Rut Kolínská uvádí: „V MC můžete najít sociální složení jako na velkých slavnostech, různé věkové spektrum dětí i dospělých, vzniká zde a roste kousek sousedské kultury, mistrovský kousek sociálního učení a počinání všedního dne. To však nejde bez střetů. Děti se učí mnohem rychleji zvládnout tyto střety a úskalí, dospělí se stávají lidštější i tolerantnější. Někdy zkrátka dochází ke konfliktům, ale ty jsou stejně důležité jako normální a lidské pro všední den v MC. V MC si matky i děti společně dobývají zcela přirozeně své místo ve společnosti.“²⁰

Cílové skupiny v MC jsou různé, což vyplývá z proměnlivé a pružné nabídky nejrůznějších aktivit. Prvotním impulsem pro založení MC je samozřejmě potřeba rodičů zapojit se do občanského života, primárně se tedy činnost MC obrací na rodiče a jejich děti. Pokud jsou aktuálně nabízené služby žádané a dlouhodobě prospěšné, zůstává v programu MC, v opačném případě bývají pružně nahrazeny novými. Potřeba aktivit a jejich nabídka se může lišit v závislosti na velikosti obce či města, situaci v regionu, porodnosti a zaměstnanosti a také na vstřícnosti představitelů obcí. V MC mají ženy i muži na rodičovské dovolené možnost si přivydělat, pokud mají co nabídnout ostatním, mohou se stát placenými lektory programů MC v případě, že o nabízené služby je projevem dostatečný zájem. Znalosti z původních profesí rodičů lze takto využít například k výuce cizích jazyků, vedení odborných přednášek nebo kreativních kurzů. Do těchto pořádaných aktivit lze v MC zapojit širokou veřejnost za předpokladu tolerance k časté přítomnosti dětí během programu. Tímto způsobem MC naplňuje myšlenku souznění napříč generacemi a učení vzájemné toleranci. Děti, které se účastní kurzů spolu s matkami, mají názornou možnost pochopit, že sedět v lavicích při výuce je běžné a žádoucí a dá se tak činit i uprostřed ruchu okolního světa. Matkám je dána příležitost neodkládat koníčky na dobu, kdy děti jdou spát, nebo je dokonce po čas doby mateřství opouštět. V kolektivu stejně nadšených žen se každý může naučit něco nového, či předat své zkušenosti dalším, a to vše za přítomnosti dětí, které si dle obvyklých zásad MC mohou maminky brát s sebou téměř na každý program nabízený v MC. Pokud není zajištěno hlídání, mohou využít zařízení i hraček MC, které na rozdíl od těch domácích, nejsou pro ně samozřejmé. Vše se odehrává dle předem stanovených pravidel, která jsou stanovena organizačním řádem MC, záleží na druhu programu,

²⁰ KOLÍNSKÁ, R. *Mateřská centra*. Praha: Pražské matky, 1995, s. 144.

přítomnost dětí zpravidla není na překážku. Marksová uvádí: „Děti, které se odmalička zvykaly na jiné lidi a děti než jen na maminku, na tom budou vývojově a sociálně lépe než ty, které se až do nástupu do školy drží jen máminy sukně.“²¹ V MC mohou děti sdílet zážitky s ostatními již od útlého věku a společná činnost s matkou upevňuje jejich vzájemný vztah.

V širším pojetí se služby MC zaměřují též na skupiny občanů ohrožené sociálním vyloučením, seniory a občany se zdravotním postižením, a to zejména v souvislosti se získáváním finančních zdrojů ze státního rozpočtu. Projekty Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) na podporu rodiny zahrnují ve svých podmínkách též možnou inkluzi těchto občanů do komunitního života právě díky programům v mateřských (či rodinných) centrech.

Jak vyplývá z uvedeného, cílové skupiny jsou široké, aktivity MC se zaměřují téměř na všechny kategorie občanů regionu. Nabízené programy jsou vždy odpovědí na aktuální potřeby a poptávku. MC poskytuje příležitost k zábavě a sdílení, vzdělání i příjivě dle individuálních potřeb členů i návštěvníků.

2.3.3 Typy poskytovaných služeb

Mateřská centra nabízejí preventivní a aktivizační služby pro rodiny s dětmi. V rámci poskytování kvalitních programů se tyto zpravidla dělí na dopolední a odpolední aktivity, a také z hlediska účastníků na programy pro děti a na programy pro dospělé, přičemž prvně jmenované probíhají většinou za účasti dospělých jako doprovodu.

Programy pro děti ve volnočasové herně

Jako programy pro děti jsou zde nabízeny výtvarné dílny pro rozvoj hrubé i jemné motoriky dětí, kde dochází k posílení vzájemných vazeb mezi rodičem a dítětem díky společné aktivitě. Dále pak pohybová cvičení pro různé věkové kategorie dětí pro posílení a propojení všech oblastí dětského vnímání, hudební a taneční programy,

²¹ MARKSOVÁ-TOMINOVÁ, M. *Rodina a práce: jak je sladit a nezbláznit se*. Praha: Portál, 2009, s. 54.

nácvik správného stolování, divadelní představení a další dle aktuální nabídky a kreativity jednotlivých center.

Programy pro rodiče a ostatní dospělí

V rámci programů pro dospělé MC nabízejí jazykové kurzy s cílem umožnit rodičům vzdělávat se i v přítomnosti dětí, taktéž zahrnují jazykové kurzy pro seniory či osoby se zdravotním postižením. Pořádány jsou také rukodělné kreativní dílny pro aktivní trávení volného času napříč generacemi i jako podpora komunitního života předáváním zkušeností a dovedností.

Služby podporující sladění rodičovské a pracovní role

Do této kategorie služeb spadá velmi žádané a potřebné hlídání dětí. Dále motivační a vzdělávací kurzy, které rodičům umožní uchovat si, aktualizovat a zlepšit své pracovní dovednosti a znalosti či získat schopnost najít vhodné zaměstnání nejen po rodičovské dovolené či možnost stávající zaměstnání změnit. Zvláště v posledních letech mohou MC působit také jako informační, poradenské a preventivní centrum pro děti i dospělé. Za podpory státu, dalších zdrojů z rozpočtů územně samosprávných celků i vlastní aktivitou pořádají přednášky a semináře z oblasti rodinného, pracovního práva, preventivní programy se zdravotní tematikou a také programy na podporu sociálního začlenění všech rizikových skupin obyvatelstva. Projekt MPSV na podporu rodiny podporoval v roce 2013 internetové právní poradenství, které umožnilo občanům bezplatně a anonymně požádat o právní radu z oblasti rodinného a pracovního práva.

2.4 Rodina

Rodina je sociální institucí, kde se její členové už od narození učí svým rolím, socializují se. Vzájemné vztahy mezi členy rodiny formují osobnost každého člověka, je tedy žádoucí věnovat základnímu společenství dostatečnou pozornost. "Rodina je společenství osob spjatých manželstvím či pokrevním příbuzenstvím, tzv. malá rodina je tvořena manželským párem a jeho potomky, velká (velkorodina) je tvořena minimálně třígeneračním společenstvím lineárních potomků".²² Může být též nazývána

²² KOLEKTIV AUTORŮ. *Encyklopedický slovník*. Praha: Odeon, 1993. s. 929.

základem společnosti či základním kamenem společnosti. V zákoně o rodině termín rodina není přesně nedefinován. „V moderní rodině dnes rodinné vztahy méně ovlivňuje vazba na majetek, ducha rodiny tvoří vztahy mezi mužem a ženou a mezi rodiči a dětmi, důležitá je zde emoční podpora, kterou svým členům poskytuje. Rodina se v současnosti stává také „pomocným nástrojem státu“, který kontroluje a reguluje vztahy mezi členy rodiny. Děje se tak prostřednictvím zákonodárství, systémem sociálního zabezpečení či systémem školní docházky“²³.

2.4.1 Podpora rodiny prostřednictvím státu

„Stát snižuje závislost rodiny na podpoře příbuzných, ženy na muži a dítěte na rodičích.“²⁴ Rodinná politika v ČR je soustředěna na podporu rodin ve výkonu jejich přirozených funkcí, nikoli na přebírání těchto rolí a zasahování do vnitřního života rodin, rozdělení sociálních rolí v rodině atd. Podpora rodiny by měla zasahovat do všech jejích vývojových fází a pomoci řešit její potřeby v konkrétních situacích, a to přímo i nepřímo. V prvním případě získává rodina dle svých potřeb a nároků státní sociální podporu či dávky hmotné nouze, druhou formou pomoci je například bezplatné vzdělávání, úlevy na daních, či opatření v oblasti politiky zaměstnanosti.

V rámci aktivit na podporu rodiny lze využít sociálních služeb v oblasti poradenství, sociální péče i sociální prevence, jejichž účelem je umožnit občanům zapojení do života společnosti a zabránit případnému sociálnímu vyloučení. Poskytovány jsou i služby na podporu fungující rodiny. Komerčně poskytované služby zahrnují hlídání dětí do tří let věku a nad tři roky věku (provozováno v režimu zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání), pomoc s vedením domácnosti (např. údržba domácnosti, rodinné zásobování - provozováno v režimu zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání), volnočasové a vzdělávací aktivity pro děti (provozováno v režimu zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání). Mezi nekomerčně poskytované služby se pak řadí mateřská centra, rodinná centra a družiny. Do služeb pro podporu rodiny patří také činnosti poskytované v rámci sociálně-právní ochrany dětí (dále SPOD),

²³ SINGLY, F. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál, 1999, s. 14 a 21.

²⁴ SINGLY, F. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál, 1999, s. 37.

preventivní a poradenská činnost v rámci SPOD, zřizování zařízení a práce s dětmi v rámci SPOD.

Finanční podpora rodiny je další významnou součástí aktivit státu v oblasti rodiny. Poplatníci daní mohou využít daňové zvýhodnění na vyživované dítě žijící s poplatníkem v domácnosti, odpočet na manžela či manželku. Stát též hradí zdravotní a sociální pojištění za osoby na rodičovské dovolené. V rámci státní sociální podpory lze získat přídavek na dítě, rodičovský příspěvek, porodné, příspěvek na bydlení. Poskytována je i pomoc v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením.

2.4.2 Podpora sladování rodičovských a pracovních rolí

V současné době (po roce 1989) je v rámci volného trhu práce a vyšší nezaměstnanosti zvláště v některých regionech stále obtížnější skloubit rodičovskou a pracovní roli. Matky vracející se po několikaleté rodičovské dovolené jsou na trhu práce velmi znevýhodněny. Jejich profesní dovednosti se po určitém čase jeví jako zastaralé a nedostačující potřebám zaměstnavatelů. Pokud tyto ženy neměly během rodičovské dovolené možnost kontinuálně pokračovat v zaměstnání prací z domova nebo na zkrácený úvazek, mohou se v krátké době stát „ohroženým druhem“ na poli profesním. Tak jako v dobách dávno minulých mají ale nyní možnost věnovat své úsilí dalším aktivitám prospívajícím nejen jim, ale i jejich dětem. Dobrovolnou prací ve spolcích a dalších typech neziskových organizacích či nadacích lze úspěšně zachovat kontinuitu pracovních dovedností.

Ochrana zaměstnanců - rodičů v pracovněprávních vztazích²⁵

Rodičovská role přináší mnohá omezení v plnění pracovních povinností již před narozením dítěte. Je potřebné vytvářet takové podmínky, které umožní podporu rodiny v této fázi, i po narození dítěte. V pracovněprávních vztazích je nabízeno několik typů opatření, která usnadňují sladění profesní a rodičovské role.

²⁵ MPSV - *Slučitelnost profesních a rodičovských rolí*. [online]. [cit. 2014-10-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/14472ch>>.

Mateřská dovolená

Zaměstnankyni (matce) přísluší v souvislosti s porodem a péčí o narozené dítě mateřská dovolená po dobu 28 týdnů; porodila-li zároveň dvě nebo více dětí, náleží jí mateřská dovolená po dobu 37 týdnů. Nástup je určen zpravidla na 6. týden před očekávaným datem porodu a není třeba o něj žádat. Doba mateřské dovolené je považována za důležitou osobní překážku v práci, po kterou je zaměstnanec/zaměstnankyně omluven/a pro nepřítomnosti v práci. Po tuto dobu nepřísluší zaměstnankyni/zaměstnanci náhrada mzdy nebo platu, má však nárok na dávky nemocenského pojištění.

Rodičovská dovolená

Rodičovská dovolená přísluší matce dítěte po skončení mateřské dovolené a otci od narození dítěte, a to v rozsahu, o jaký o ni požádají, ne však déle než do doby, kdy dítě dosáhne věku tří let. Zaměstnankyně i zaměstnanec, kteří se vrací po rodičovské dovolené zpět do práce, musí být zařazeni podle pracovní smlouvy. Po dobu čerpání rodičovské dovolené v rozsahu rodičovské dovolené matky nepřísluší zaměstnankyni/zaměstnanci náhrady mzdy nebo platu. Poskytování rodičovského příspěvku jakožto dávky státní sociální podpory - dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, není vázáno na čerpání rodičovské dovolené a naopak.

Pracovní volno

Zaměstnavatel je povinen omluvit nepřítomnost zaměstnance/zaměstnankyně v práci po dobu ošetřování dítěte mladšího než deset let nebo jiného člena domácnosti a po dobu péče o dítě mladší než deset let, které nemůže být z důležitých důvodů v péči dětského výchovného zařízení nebo školy. Zaměstnavatel je povinen poskytnout volno při narození dítěte s náhradou mzdy nebo platu manželovi nebo druhovi na nezbytně nutnou dobu k převozu manželky (družky) do zdravotnického zařízení a zpět a dále bez náhrady mzdy nebo platu k účasti při porodu manželky (družky), k doprovodu rodinného příslušníka do zdravotnického zařízení k vyšetření nebo ošetření při náhlém onemocnění nebo úrazu a k předem stanovenému vyšetření, ošetření nebo léčení, pokud byl doprovod nezbytný. K doprovodu zdravotně postiženého dítěte do zařízení sociálních služeb nebo do školy nebo školského zařízení samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením s internátním provozem a zpět se poskytne jen jednomu z rodinných příslušníků, a to s náhradou mzdy nebo platu na nezbytně nutnou dobu.

Úprava pracovní doby a pružná pracovní doba

Zaměstnavatel je povinen přihlížet při zařazování zaměstnanců/zaměstnankyň do směn též k potřebám zaměstnankyň/zaměstnanců pečujících o děti. Úpravy se týkají zejména rodičů pečujících o dítě mladší 15 let nebo těhotných a kojících žen, též zaměstnanců pečujících o osoby v různém stupni závislosti na péči jiné osoby. V zájmu lepšího využívání pracovní doby a uspokojování osobních potřeb zaměstnanců/zaměstnankyň může zaměstnavatel uplatňovat pružnou pracovní dobu, a to také pouze na některých pracovištích, popřípadě u některých zaměstnanců. Při uplatňování pružné pracovní doby si zaměstnanec volí sám začátek, popřípadě i konec pracovní doby v jednotlivých dnech v rámci časových úseků stanovených zaměstnavatelem. Mezi tyto dva časové úseky stanovené zaměstnavatelem je vložen časový úsek, v němž je zaměstnanec povinen být na svém pracovišti. Na zavedení pružné pracovní doby nevzniká právní nárok.

Další možná opatření a úpravy

Těhotné ženy mohou požádat o převedení na jinou vhodnou práci v rámci pracovní smlouvy a též žádat v této souvislosti o poskytnutí vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství. Těhotné a kojící ženy nesmějí být zaměstnávány pracemi, které ohrožují jejich mateřství. Zaměstnankyni, která kojí své dítě, je zaměstnavatel povinen poskytnout kromě přestávek v práci zvláštní přestávky ke kojení. Výpovědi může zaměstnavatel rozvázat pracovní poměr s těhotnou zaměstnankyní, zaměstnankyní na mateřské nebo rodičovské dovolené a se zaměstnancem na rodičovské dovolené jen zcela výjimečně. V rámci pracovní smlouvy lze v některých případech žádat o možnost konání práce z domova.

Služby péče o děti pro lepší slučitelnost rodičovské a pracovní role

Cílem těchto opatření je umožnit rodičům a pečovatelům využívat široké škály služeb péče o děti, dostupných finančně i teritoriálně. Nedostatek možností zaopatřit dítě během pracovní doby rodičů je jedním z nejčastějších důvodů obtížné zaměstnatelnosti žen po mateřské a rodičovské dovolené. Pouze flexibilní a dostatečná nabídka služeb zajistí rodičům plynulý přechod mezi životními rolami.

Služby péče pro děti do tří let věku

Sít' služeb péče o děti pro tuto věkovou skupinu není v České republice příliš rozvinutá. Nabídka služeb dlouhodobě neodpovídá poptávce ze strany rodičů, stále mladší děti

jsou zařazovány do předškolních zařízení – mateřských škol. V ČR služby péče o děti do tří let věku poskytují:

Zdravotnická zařízení typu jesle

Zvláštní dětská zařízení léčebně preventivní péče, která pečují o všestranný rozvoj dětí ve věku do tří let, zřizována nejčastěji obcí, která je zřizuje zcela podle svého uvážení a potřeb území, v souladu se zákonem č. 372/2011 Sb., s účinností od 1. 4. 2012, již jesle nepatří mezi zdravotnická zařízení. Cílem této legislativní úpravy byla skutečnost, že péči o všestranný rozvoj zdravých dětí do 3 let věku není třeba poskytovat v režimu zdravotnického zařízení. Poplatky za pobyt dětí jsou velmi odlišné v závislosti na rozpočtu zřizovatele.

Služby poskytované na základě živnostenského oprávnění

Služby péče o děti poskytované na základě živnostenského oprávnění, neboli na bázi tzv. péčových živností, jsou řešeny zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o živnostenském podnikání“) a spadají do gesce Ministerstva průmyslu a obchodu.

Jde o vázanou živnost "**Péče o dítě do tří let v denním režimu**", obsahová náplň živnosti je specifikována jako individuální výchovná péče o svěřené děti do tří let věku v denním nebo v celotýdenním režimu zaměřená na rozvoj rozumových a řečových schopností, pohybových, pracovních, hudebních, výtvarných schopností a kulturně hygienických návyků přiměřených věku dítěte. Zajišťování bezpečnosti a zdraví dětí, jejich pobytu na čerstvém vzduchu, stravování, spánku v odpovídajícím hygienickém prostředí a osobní hygieny dětí, včetně poskytování první pomoci. Poplatek za umístění dítěte do těchto zařízení je stanoven na komerční bázi jejím poskytovatelem. Podmínkou pro získání živnostenského oprávnění a provozování této živnosti je splnění kvalifikačních požadavků na podnikatele a na osoby, kterými je podnikatel povinen zajistit výkon činnosti, stanovených zákonem o živnostenském podnikání. Provozování této živnosti vyžaduje splnění požadavků stanovených jinými právními předpisy, především z oblasti hygieny, např. ve vyhlášce č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, ve znění vyhlášky č. 343/2009 Sb. (dále jen „hygienická vyhláška“). Nebo jde o volnou živnost, obor činnosti č. 79 "**Poskytování služeb pro rodinu**

a domácnost", obsahem oboru činnosti volné živnosti není péče o děti do tří let věku v denním režimu (viz výše), mimo jiné služby zahrnuje pouze příležitostné krátkodobé hlídání dětí (včetně dětí do tří let věku) a individuální péči o děti nad tři roky věku v rodinách, poplatek za službu je stanoven na komerční bázi jejím poskytovatelem. U tohoto oboru volné živnosti není vyžadováno splnění hygienických podmínek stanovených v hygienické vyhlášce ani nejsou stanoveny žádné další podmínky pro péči o děti.

Služby péče pro děti předškolního věku

Péče o děti zpravidla starších 3 let je v ČR zabezpečena prostřednictvím husté sítě finančně dostupných mateřských škol, které jsou hojně využívány, nicméně k lepší slučitelnosti profesních a rodinných rolí by napomohlo větší přizpůsobení těchto služeb potřebám rodin s dětmi (např. prodloužením provozní doby MŠ podle potřeb rodičů). V ČR lze rozlišit mezi těmito typy zařízení:

Mateřskými školami zřízenými státem, obcí, krajem, svazkem obcí regulace dle zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon.

Mateřskými školami "soukromými", tj. zřízenými církevními právníckými osobami či jinými právníckými osobami a firmami nebo např. vysokými školami, jejichž předmětem činnosti je poskytování vzdělávání nebo školských služeb podle školského zákona regulace dle zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon.

Soukromými zařízeními provozovanými v režimu zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, která neposkytují rekreačně-vzdělávací činnosti realizovanou v rámci výchovy a vzdělávání ve školách, předškolních a školských zařízeních zařazených do sítě škol.

Současný právní řád nezná jiné služby péče o děti předškolního věku, péče o děti v mateřských a rodinných centrech je poskytována pouze dle obecných právních předpisů bez konkrétního právního podkladu.

3 Legislativa v oblasti fungování mateřských center

Oblast fungování mateřských center je vymezena právními normami, které mají zajistit řádné naplnění cílů organizace v souladu s právním systémem i bezproblémový chod. Do právního vztahu vstupují MC již před registrací či zápisem do příslušného rejstříku. Stát pomocí legislativy ovlivňuje činnost organizace v oblasti účetnictví, nakládání s finančními zdroji či možností poskytovat určitý druh služeb. Dalším okruhem jsou pracovní právní vztahy organizací a jejich zaměstnanců a postavení mateřského centra jako zaměstnavatele. V případě doplňkových výdělečných činností uvedených ve stanovách mohou mateřská centra též podléhat ustanovením zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

3.1 Mateřská centra v roli zaměstnavatele

Mateřská centra jsou v roli zaměstnavatele povinna dodržovat nařízení zákona č. 262/2006Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů. V oblasti činnosti MC je častým problémem právě zajištění vhodné pracovní síly pro provoz zařízení. V případě fungování MC ve formě spolku je pozice zaměstnance zpravidla obsazována na základě poskytnutí prostředků z fondu veřejně prospěšných prací (VPP) od příslušných poboček Úřadu práce ČR, dle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. „Veřejně prospěšnými pracemi se rozumí časově omezené pracovní příležitosti spočívající zejména v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných obdobných činnostech ve prospěch obcí nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které vytváří zaměstnavatel nejdéle na 12 po sobě jdoucích kalendářních měsíců, a to i opakovaně, k pracovnímu umístění uchazečů o zaměstnání.“²⁶ Mzdy pracovníků jsou takto zajišťovány často dlouhodobě jako jedna z mála možností zajistit dostatečný objem financí. Finanční podpora ze strany ÚP je pro MC stěžejní, ale též mírně problematická vzhledem k jistému nesouladu mezi podmínkami projektu veřejně prospěšných prací a nároky a potřebami provozu MC. Zejména požadavek pravidelné změny zaměstnance

²⁶ČESKO. Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2004, částka 143, s. 8302. [online]. [cit. 2014-11-16]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=435/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

po každém ukončení konkrétní dohody o vytvoření pracovního místa způsobuje nemalé potíže nejen se zaškolením dalšího pracovníka, ale i získáváním nové důvěry a jistoty ze strany dětských i dospělých návštěvníků. Výše příspěvku na vytvořená pracovní místa i jejich délka se liší dle aktuální podmínek stanovených Úřadem práce ČR, tato skutečnost staví mateřská centra do nejistoty se zajištěním plynulého chodu organizace, jak z hlediska financování mzdy, tak z pohledu dlouhodobějšího pracovního vztahu. Pozice zaměstnance center sice klade na potenciální uchazeče zpravidla vyšší nároky, než je zakotveno v základní charakteristice VPP, zároveň je však vhodná právě pro matky vracející se do pracovního procesu po rodičovské dovolené, které patří mezi skupinu obtížně zaměstnatelných osob z důvodu péče o děti. Dalším možným zdrojem financování pracovních míst v MC jsou dotace v rámci projektů MPSV na podporu rodiny. Mateřská centra zpravidla umožňují flexibilní pracovní dobu či práci na zkrácený úvazek čímž přispívají ke sladění rodičovských a pracovních rolí. Nestálost a nespolehlivost příjmů z veřejných zdrojů vytváří často komplikace při zajištění plynulého chodu organizace, na druhé straně může závislost na těchto zdrojích znamenat nižší stupeň využití potenciálu organizace.²⁷

V rámci svých povinností zaměstnavatele se MC přihlašují k zákonnému pojištění „Zákonné pojištění odpovědnosti organizace za škodu“, které se vztahuje na všechny zaměstnavatele bez ohledu na počet zaměstnanců. Pojištění je povinné ze zákona, tedy se neuzavírá pojistná smlouva, vzniká za podmínek uvedených v zákoně, který též stanoví, u které pojišťovny vznikne, je poskytováno na komerčním základě se státní garancí. V případě mateřských center je to Kooperativa, a. s., pojištění jsou zaměstnavatelé dle vyhlášky Ministerstva financí ČR č. 125/1993 Sb., podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele. Tento předpis nahradí zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, s účinností od 1. 1. 2015. Mateřská centra též uzavírají pojistné smlouvy dobrovolné, zejména pro případ vzniku škody na majetku a zdraví. V úvahu přichází pojištění odpovědnosti za škodu proti vyjmenovaným pojistným nebezpečím, například pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozní činností. Předmět provozní činnosti je vymezen ve stanovách či zakládací listině a liberačním důvodem je zde vynaložení veškeré péče, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo. Mateřská centra se též využívají pojištění odpovědnosti za škodu na věcech vnesených a odložených, této odpovědnosti se nelze

²⁷ HYÁNEK, V., *Neziskové organizace*. In HYÁNEK, V. PROUZOVÁ, Z., ŠKARABELOVÁ, S. *Neziskové organizace ve veřejných službách*. Brno, 2007, s. 39.

zprostit leda by ke škodě došlo mimo prostory k tomuto účelu určených. Je stanovena též náhradová povinnost v případě klenotů a cenností a lhůta propadu práva na náhradu škody.²⁸ Podmínky pojišťovny při zakládání smluv musí být v souladu se zákonnými předpisy.

3.2 Mateřská centra jako poskytovatel služeb

Mateřská centra poskytují různé typy služeb v závislosti na poptávce v jednotlivých regionech, kde působí. Služby, činnosti a jejich účel jsou v základě vymezeny ve stanovách a zakládacích listinách, jejich poskytování tak není výdělečnou činností, ale nevylučuje se dosažení zisku. Činnost musí být v souladu s cíli organizace. Finanční zisk z těchto aktivit je zpětně vložen do chodu a rozvoje organizace. Výdělečná, ne vždy zisková, činnost občanských sdružení a spolků takto není obcházením zákona, protože slouží k dosažení cílů a zachování provozu organizace.

Cílem organizace je stav, kterého chce dosáhnout nebo činnost, kterou hodlá vyvíjet. Je vhodné uvést způsob, jakým bude cílů dosaženo. Vymezení cíle je důležitou otázkou, která má zásadní význam při fungování organizace v rámci platných právních předpisů. Je tedy v zásadě možné vykonávat činnost, která přináší prostředky pro další provoz organizace - pořádání akcí, prodej vlastních výrobků, ale nesmí jít o hlavní účel organizace.²⁹

Mateřská centra jako organizace vyplňující určitá místa v sociálním systému služeb se mohou zaměřit též na hlídání dětí jako službu pro podporu sladování rodinného a pracovního života. V určitých lokalitách je stále poptávka po místech v předškolních zařízeních vyšší než nabídka. Mateřská centra též mohou tuto službu pouze krátkodobě, jednorázově a flexibilně, zcela dle potřeb a požadavků rodičů a dalších pečujících osob.

²⁸ ZÁRYBNICKÁ, J., SCHELLE, K. *Pojištění odpovědnosti za škodu: historie a současnost*. Ostrava: Key Publishing, 2010, s. 50 a 82.

²⁹ ČERNÝ, P. *Zákon o sdružování občanů: komentář*. Praha: C.H.Beck, 2010, s. 23 a 83.

Situace před přijetím zákona o péči o děti v dětské skupině

Legislativně je tato oblast vymezena pouze obecnými právními předpisy, konkrétní právní podklad zatím neexistuje, připravován je zákon o péči o děti v dětské skupině, který tuto problematiku upraví. Podmínky poskytování této služby nejsou zcela přesně stanoveny, polemizuje se, zda poskytování služby mateřskými centry podléhá režimu živnostenského zákona. Mateřská centra jako poskytovatel se mohou obrátit na krajskou hygienickou stanici pro vymezení hygienických požadavků a příslušný stavební odbor městských úřadů pro technické požadavky na prostory. Mateřská centra nepodléhají zákonu č. 258/2000Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů, tedy nemusí tedy plnit požadavky na prostory, provoz a hygienická opatření stanovené tímto předpisem.³⁰

V případě, že uvedená služba je jako jeden z cílů nebo prostředků k naplnění cílů organizace uvedena ve stanovách nejedná se o výdělečnou činnost jako podnikání. Případný zisk je využit zpětně pro chod organizace a zajištění služby.

Situace po přijetí zákona č. 247/2014 Sb.

Službou péče o dítě dle tohoto zákona se rozumí pravidelná péče o dítě od jednoho roku věku poskytovaná mimo domácnost dítěte v kolektivu dětí. Poskytovatelem může být dle zákona mateřské centrum ve všech vyjmenovaných právních formách, pokud to je v souladu s jeho zakládacím dokumentem. Provozovat službu lze na základě oprávnění k poskytování služby, které vzniká dnem zápisu do evidence poskytovatelů. Žádost o zápis do evidence lze podat na MPSV. Zákon zde upravuje podmínky poskytování služby v různých aspektech. Nároky jsou kladeny na osobu pečovatele, odbornou způsobilost, hygienické i další parametry.³¹

Předpokládá se další diskuse a úprava podmínek a systémového nastavení služby dle požadavků a potřeb poskytovatelů prostřednictvím vyhlášek. Síť mateřských center zaujímá k přijetí zákona kladné stanovisko, neboť dojde k úpravě zatím nepřehledných podmínek poskytování služby. Dle vyhlášky č. 281/2014 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz dětské skupiny do 12 dětí, jsou požadavky na

³⁰ MPSV - Péče o děti, dětská skupina. [online]. [cit. 2014-10-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/13500>>.

³¹ ČESKO, zákon č. 247/2014Sb, Zákon o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů. 2014, částka 105, s. 2986-2994 [online]. [cit. 2014-11-16]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=247/2014&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

prostory k poskytování služby reálně splnitelné pro většinu fungujících mateřských center, navíc je diskuze v této oblasti stále otevřená a očekávají se případné další úpravy. Již nyní je očekávána novela zákona, která podmínky péče o děti v dětské skupině dále upraví.³² V souvislosti s přijetím zákona umožňuje Síť MC členským MC, respektive zaměstnancům a dalším zájemcům, absolvovat profesní kvalifikaci „Chůva pro děti do zahájení školní docházky“. Tato kvalifikace opravňuje držitele certifikátu k získání vázané živnosti „Péče o dítě do tří let v denním režimu“ i k péči o děti v dětských skupinách v rámci služeb MC. Schvalování zákona je však sledováno s obavami ze strany jednotlivých MC.

3.3 Vybrané právní formy mateřských center

Mateřská centra jsou neziskové organizace, které dle svých stanovených cílů volí nejvhodnější právní formu. Do konce roku 2013 byla MC zakládána jako občanská sdružení (OS), účelová zařízení církve – evidované právnické osoby (EPO) nebo jako obecně prospěšné společnosti (OPS). Jako příspěvková organizace, zřízená obcí, se MC vyskytuje zřídka. Od 1. 1. 2014 dochází k transformaci občanských sdružení do právní formy spolek či do dalších zvolených právních forem. OPS mohou dále fungovat beze změny právní formy dle zákona o OPS, nebo zvolit právní formu ústav či sociální družstvo. Vzhledem k základním myšlenkám mateřských center, tedy budování občanské společnosti, práce s komunitou, uspokojování potřeb občanů prostřednictvím jejich dobrovolných aktivit, pružná nabídka služeb dle aktuálních místních podmínek, ochrana rodin s dětmi před sociálním vyloučením a posílením její základních rolí a funkcí, je nejčastěji volenou právní formou občanské sdružení, nyní spolek.

Dle aktuálních informací na webových stránkách Sítě mateřských center a vlastních výpočtů autora zastřešuje tato organizace 296 členských center.³³

³²*Dětské skupiny - pohled prezidia Sítě MC* [online]. [cit. 2015-02-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.materska-centra.cz/poradenstvi/poradenstvi/detska-skupina/>>.

³³ *Síť mateřských center – seznam členů* [online]. [cit. 2015-01-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.materska-centra.cz/clenove/seznam-clenu/>>.

Tabulka 1: Počet členských MC a jejich právní forma, stav k 3. 1. 2015³⁴

Právní forma MC	Vázanost na jiný subjekt	Počet MC
Občanské sdružení, spolek	NE	246
MC zřízená církevní právnickou osobou	ANO	28
MC zřízená příspěvkovou organizací	ANO	15
Obecně prospěšná společnost	NE	7
Celkový počet organizací		296

3.3.1 Občanská sdružení a spolky

Občanské sdružení je dobrovolný svazek fyzických či právnických osob, jehož účelem je prosadit určitý společný záměr. Vzniká na základě demokratického principu, že každý občan má právo participovat na veřejném životě v různých oblastech společenského soužití, a to bez povolení státního orgánu.

Občanská sdružení jsou nejrozšířenější právní formou mateřských center. Občanská sdružení byla zakládána a podléhala ustanovením zákona č.83/1990Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů.

Právní úprava před platností „NOZ“

Sdružení vzniká registrací stanov u Ministerstva vnitra ČR a přidělením identifikačního čísla organizace. Přípravný výbor, složený z nejméně tří osob mající občanství ČR a alespoň jedna z nich je starší 18 let, předkládá návrh stanov sdružení. V případě nedostatků v náležitostech stanovených zákonem ministerstvo na tuto skutečnost upozorní přípravný výbor ve lhůtě pěti dnů. Registrační řízení začíná dnem přijetí stanov, ve lhůtě 10 dnů je provedena registrace sdružení a poté je zasláno přípravnému výboru osvědčení o registraci a jedno vyhotovení stanov s vyznačeným datem registrace a přiděleným identifikačním číslem.

³⁴ Síť mateřských center – seznam členů [online]. [cit. 2015-01-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.materska-centra.cz/clenove/seznam-clenu/>> a vlastní výpočet autora.

Odmítnout registraci může ministerstvo pouze z důvodů taxativně vyjmenovaných v zákoně č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů ve lhůtě 10 dnů. Proti rozhodnutí o odmítnutí registrace mohou členové přípravného výboru podat do 60 dnů ode dne, kdy rozhodnutí bylo jejich zmocněnci doručeno, opravný prostředek k nejvyššímu soudu republiky.³⁵

Hlavním zakládacím dokumentem sdružení jsou stanovy, které vždy musí obsahovat název sdružení, sídlo, hlavní cíle sdružení, práva a povinnosti členů, orgány sdružení a určení orgánů a funkcionářů oprávněných jednat jménem sdružení – statutárního orgánu, zásady hospodaření. Nejvyšším orgánem sdružení je obvykle valná hromada volící radu sdružení (kolektivní orgán) či předsedu sdružení (individuální orgán). Rada sdružení řídí činnost organizace v souladu se schválenými stanovami, pravidelně se schází k projednávání záležitostí sdružení a vyhotovuje zápisy ze schůzí. Při změně stanov je povinno (dle § 11 zákona č. 83/1990 Sb.) o tomto kroku informovat ministerstvo vnitra do 15 dnů od schválení změny a zaslat text změny ve dvojnásobném vyhotovení. Občanská sdružení mohou zřizovat své další organizační jednotky.

Občanská sdružení mající příjmy se registrují na příslušném finančním úřadě jako plátce daně z příjmu, jsou povinna vést daňovou evidenci a účetnictví dle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů ve zjednodušeném rozsahu, sestavují účtový rozvrh, účtování v deníku lze spojit s účtováním v hlavní knize. Prováděcím předpisem k zákonu o účetnictví je zde vyhláška č. 504/2002 Sb., která byla novelizována a vydána pod č. 471/2008 Sb.³⁶ Občanská sdružení financují svou činnost z přijatých členských příspěvků, příspěvků od územních samosprávních celků a státu, finančních darů od soukromých osob, z příjmů z vlastní činnosti.

U neziskových organizací je uplatňován omezený daňový režim. Dle zákona č. 586/1992 Sb., o dani z příjmu právnických osob, ve znění pozdějších předpisů předmětem daně z příjmu zde nejsou příjmy dosažené v hlavní činnosti, pokud náklady vynaložené na tyto příjmy jsou vyšší než tyto příjmy, dále úroky z vkladů na běžné

³⁵ ČSFR. Zákon č. 83/1990Sb, o sdružování občanů, *In Sbíрка zákonů, Česká a Slovenská federativní republika*. 1990, částka 19, s. 367. [online]. [cit. 2014-10-05]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=83/1990&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

³⁶ TAKÁČOVÁ, H. *Účetnictví neziskových organizací*. Praha: Oeconomica, 2010, s. 57.

účty, dotace a podpory ze strany státu či obcí. Příjmy osvobozenými od daně jsou v případě občanských sdružení přijaté členské příspěvky.³⁷

Zánik občanského sdružení je upraven v §12 zákona č. 83/1990, může nastat dobrovolným rozpuštěním sdružení nebo pravomocným rozhodnutím ministerstva vnitra v případech vyjmenovaných v §12, odst. 3 zákona č. 83/1990 po předchozí výzvě k nápravě stavu. Vypořádání majetku je provedeno dle stanov sdružení, v případě zániku sdružení rozhodnutím ministerstva vnitra je stanoven likvidátor jmenovaný ministerstvem. Postup je upraven v ustanoveních §§ 70-75 zákona č. 513/1991Sb, obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Právní úprava po „NOZ“

S účinností „NOZ“ (od 1. 1. 2014) se všechna občanská sdružení stávají spolky, pokud neučiní opatření vedoucí k jiné změně právní formy. Spolkovou činnost upravují ustanovení §§214-302 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Nová právní úprava přináší ještě další možnosti, jak provozovat dosavadní činnost, sociální družstvo (dle § 758 zákona 90/2012Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech)³⁸ a ústav. Na Spolky se vztahují obecná ustanovení o právnických osobách v §§118 – 209 a dále zvláštní ustanovení o Spolcích v §§214 -302 „NOZ“.

Občanská sdružení se dle zákona č. 68/2013Sb., o změně právní formy občanského sdružení na obecně prospěšnou společnost a o změně zákona č. 248/1995Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů nemohou dále transformovat do právní formy obecně prospěšná společnost.³⁹

Občanská sdružení mají tříletou lhůtu na úpravu stanov v souladu s novou právní úpravou nebo případnou transformaci v jinou právní formu dle cílů a potřeb organizace. Stávající občanská sdružení registrovaná u ministerstva vnitra nemusí žádat o zápis do

³⁷ REKTOŘÍK, J. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2010, s. 158 – 160.

³⁸ČESKO. Zákon č. 90/2012Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), *In Sbirka zákonů, Česká republika*. 2012, částka 34, s. 1478-1479. [online]. [cit. 2014-10-26]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=90/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

³⁹ČESKO. Zákon č. 68/2013 o změně právní formy občanského sdružení na obecně prospěšnou společnost a o změně zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. *In Sbirka zákonů, Česká republika*. 2013, částka 32, s. 642. [online]. [cit. 2014-10-16]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=68/2013&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

veřejného rejstříku. Dle vyjádření Ministerstva financí ČR⁴⁰ lze spolkům přiznat osvobození od správního poplatku při vidimaci a legalizaci. Spolky jsou zakládány opět jako dobrovolné a samosprávné svazky sloužící k naplnění společných cílů zakladatelů. Název spolku musí obsahovat slova „spolek“, „zapsaný spolek“ nebo zkratku „z. s.“. Změnu názvu je nutno provést nejpozději do 1. 1. 2016, do dvou let od účinnosti „NOZ“. V případě zřízených organizačních jednotek, nově pobočných spolků, je povinností hlavního spolku nechat tyto registrovat ve veřejném rejstříku do 3 let od účinnosti „NOZ“ (dle § 3045, odst. 2 „NOZ“). Pobočné spolky jsou zakládány na základě stanov hlavního spolku, ve stanovách je pak vymezeno jakých práv a povinností mohou nabývat. Stanovy též určí rozsah odpovědnosti hlavního spolku za dluhy spolku pobočného. Zisk z činnosti spolku může být využit pouze pro další spolkovou činnost včetně správy spolku (§ 217 odst. 3 „NOZ“)⁴¹.

Nová legislativní úprava klade vyšší nároky na uspořádání poměrů ve spolku, dává však také možnost lépe upravit a zpřehlednit fungování spolku. V „NOZ“ najdeme kogentní i dispozitivní ustanovení. Mezi zákonná pravidla, od nichž se nelze odchýlit, patří zejména povinnost označení právní formy v názvu spolku, zápis spolku do veřejného rejstříku, povinnost využití případného zisku pouze pro další činnost spolku, určení statutárního orgánu. Dispozitivně pak lze založit pobočný spolek, stanovit členský příspěvek či vést seznam členů v souladu s ustanoveními zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů ve znění pozdějších předpisů. Pro některá občanská sdružení se, jak již bylo uvedeno výše, nabízí možnost transformace do jiné právní formy. V závislosti na typu realizovaných aktivit lze zvolit ústav či sociální družstvo. Ústav je vhodný pro organizace, které mají malou či formální členskou základnou a soustředí se na poskytování služeb, zde za podmínky nediskriminace příjemců. Není tedy možné jakkoli zvýhodňovat ceny služeb pro členy na úkor nečlenů. Sociální družstvo umožňuje hlavní činnost ve formě podnikání i rozdělení části zisku mezi členy, ale členem družstva může být pouze zaměstnanec, dobrovolník nebo příjemce služeb družstva, je předmětem diskuzí, zda tato forma splňuje principy neziskové organizace.⁴²

⁴⁰Právní stanoviska k NOZ, správní poplatky [online]. [cit. 2014-10-26]. Dostupné z WWW: <<http://krasnno.cz/index.php?akce=obcpor&kod=3&ids=78&table=obcanporadna>>.

⁴¹ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, částka 33, s. 1026-1365.[online].[cit.2015-02-15]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

⁴²BENÁK, J. Dopad účinnosti NOZ na občanská sdružení. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2013, č. 3, str. 337-341

3.3.2 Obecně prospěšná společnost

Činnost obecně prospěšných společností (dále jen OPS) je upravena zákonem č. 248/1995Sb., o obecně prospěšných společnostech, ve znění pozdějších předpisů a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Zakladatelem může být fyzická i právnická osoba, obce či kraje. OPS může založit taktéž Česká republika, s předchozím souhlasem vlády ČR a ustanovením konkrétního ministerstva jako zakladatele dle zákona č. 129/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů. Založení OPS lze provést dvěma způsoby, úředně ověřenou písemnou smlouvou mezi více zakladateli nebo notářsky ověřenou zakládací listinou v případě jednoho zakladatele. Povinné náležitosti zakládací listiny jsou stanoveny v § 4 odst. 2 zákona č. 245/1995. Mezi založením OPS a podáním návrhu na zápis OPS do obchodního rejstříku u příslušného Krajského soudu dle sídla společnosti nesmí uplynout lhůta delší než 90 dnů. „Lhůta 90 dnů má pouze pořádkový charakter, nejedná se o zákonný důvod pro zamítnutí návrhu na prvozápis o.p.s. do obchodního rejstříku.“⁴³ V případě nedostatků v zakládací listině vyzve soud zakladatele k nápravě. O zápisu rozhoduje soud usnesením, je stanovena lhůta 15 dnů od doručení pro možnost odvolání. OPS vzniká zápisem do obchodního rejstříku ve lhůtě do 10 dnů po nabytí právní moci usnesení. OPS lze založit na dobu určitou či neurčitou dle cílů a účelu, pro které byla založena. V zakládací listině lze určit další OPS oprávněnou k přijetí likvidačního zůstatku při zrušení OPS s likvidací. Vklad při založení OPS není vyžadován, ale v praxi se doporučuje.⁴⁴

Název společnosti musí obsahovat zkratku o. p. s. Druh poskytovaných služeb a podmínky jejich poskytování jsou součástí zakládací listiny, kde je nutné vymezit cílovou skupinu uživatelů. OPS obligatorně zřizuje správní a dozorčí radu jako správní a kontrolní orgány. Novelou provedenou zákonem č. 231/2010 Sb., s účinností od 1. 1. 2011 byl jako statutární orgán stanoven ředitel, jenž řídí činnost a jedná jménem OPS, tato úprava je hodnocena jako unikátní v negativním smyslu, z důvodu nadbytečnosti tohoto kroku a chybném srovnáváním postavení OPS s některými školskými právnickými osobami, kde je statutárním orgánem ředitel. Došlo tak k posílení autokratického principu řízení OPS na úkor kolektivního. Ustanovení je navíc

⁴³ DVOŘÁK, T. *Obecně prospěšná společnost*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 30.

⁴⁴ BOUKAL, P. *Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe)*. Praha: Oeconomica, 2009, s. 58-59.

vadně systematicky zařazeno - Hlava III. zák., §9a, namísto Části první Hlavy IV zákona 248/1995Sb., o o. p. s., ve znění pozdějších předpisů.⁴⁵

Jmění OPS tvoří vklady zakladatelů, přijaté dary, dotace, fondy OPS. OPS může žádat o dotace z obecních, krajských rozpočtů, taktéž ze státního rozpočtu. Na dotaci není právní nárok, využití finančních prostředků takto poskytnutých se řídí podmínkami poskytovatele a podléhá jeho kontrole. Účetnictví OPS se řídí zákonem č. 563/1991Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, v plném či zjednodušeném rozsahu dle celkových příjmů a doplňkových činností. OPS je povinna v účetnictví oddělit náklady a výnosy spojené s obecně prospěšnými službami, spojené s doplňkovou činností a správou OPS. Výsledek hospodaření po zdanění se převádí do rezervního fondu a je využit na pokrytí případné vykázané ztráty v dalších obdobích. Účetní závěrka musí být ověřena auditorem v případě, že je OPS příjemcem dotace v objemu vyšším než 1 milion korun za rok, nemá dozorčí radu nebo dosáhla čistého obrátu vyššího než 10 milionu korun. OPS je povinna zveřejnit výroční zprávu nejpozději do 6 měsíců po skončení hodnoceného období není-li stanoveno jinak.⁴⁶

OPS se ruší uplynutím doby, na kterou byla zřízena, dosažením účelu pro který je založena, rozhodnutím správní rady OPS nebo soudu, prohlášením konkurzu na její majetek. OPS zaniká výmazem z obchodního rejstříku po zrušení organizace s likvidací, nebo bez likvidace - splynutím, sloučením, změnou či rozdělením.

Od 1. 1. 2014 je zákon 248/1995 Sb., zrušen, nové OPS již nelze založit. Obecně prospěšné společnosti mohou fungovat nadále dle zrušeného zákona nebo se transformují do jiné právní formy (ústav, sociální družstvo) dle ustanovení občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích. Podobně jako OPS mohou dle „NOZ“ fungovat nově vzniklé ústavy, jejichž činnost je zaměřena na poskytování veřejně prospěšných služeb. Ústavy nemají členskou základnu, vznikají zápisem do veřejného rejstříku a řídí se ustanoveními „NOZ“, § 402 – 418. Ve své podstatě tedy nahrazují právní formu OPS.

Na rozdíl od právních forem spolek či církevní právnická osoba mohou OPS vykonávat obecně prospěšné aktivity s charakterem podnikání dle živnostenského zákona, podnikání může být tedy včleněno do hlavní činnosti společnosti, je však vyloučena účast na podnikání jiné osoby. Služby jsou poskytovány bezplatně či za

⁴⁵ DVOŘÁK, T. *Obecně prospěšná společnost*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 48.

⁴⁶ TAKÁČOVÁ, H. *Účetnictví neziskových organizací*. Praha: Oeconomica, 2010, s. 8-9.

uživatelské poplatky a je nutné dodržet rozsah těchto služeb daný v základním dokumentu bez diskriminace těch, kteří o ně projeví zájem.⁴⁷ Za uživatele veřejně prospěšných služeb je považován ten, komu je služba určena dle účelu OPS. Pojem „veřejná prospěšnost“ či „obecně prospěšná služba“ nemá svou zákonnou definici, lze však říci, že taková činnost směřuje k dosažení obecného blaha. Ve výčtu oblastí působení OPS najdeme zejména sociální, humanitární, zdravotnické a ekologické aktivity.⁴⁸

3.3.3 Účelová zařízení církve

Postavení a fungování církví a náboženských společností je upraveno zákonem č. 3/2002Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech) ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZCNS). Církev zřizují pro správu svých záležitostí další církevní instituce, mimo orgány církve jsou to tzv. účelová zařízení církve.

Evidenci účelových zařízení církve provádí ministerstvo kultury zápisem do Rejstříku evidovaných právnických osob podle §16 ZCNS.⁴⁹ Jsou zakládána za účelem poskytování zdravotnických či sociálních a dalších veřejně prospěšných služeb za předem vymezených a pro všechny uživatele srovnatelných podmínek. Druh služeb a podmínky poskytování jsou vymezeny ve stanovách zařízení, které jsou součástí zakládací listiny. Podmínky zrušení takových zařízení upravuje § 26 ZCNS.⁵⁰ Účelové zařízení církve je považováno za jeden z typů nestátních neziskových organizací, je povinno vydávat výroční zprávu o hospodaření a činnosti za kalendářní rok. Jednou

⁴⁷ STEJSKAL, J., KUVÍKOVÁ, H., MAŽÁTKOVÁ, K. *Neziskové organizace - vybrané problémy ekonomiky: se zaměřením na nestátní neziskové organizace*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 65 a 108.

⁴⁸ RONOVSÁ, K. *Spolkové a nadační právo*. Brno: Masarykova universita, 2008, s. 84-85.

⁴⁹ ČESKO. Zákon č. 3/2002Sb. o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech). *In Sbirka zákonů, Česká republika*. 2002, částka 2, s. 88 [online]. [cit. 2014-10-26]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=3/2002&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

⁵⁰ ČESKO. Zákon č. 3/2002Sb. o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), *In Sbirka zákonů, Česká republika*. 2002, částka 2, s. 92 [online]. [cit. 2014-10-26]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=3/2002&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

z možností jak realizovat služby sociální prevence je provozování mateřského či rodinného centra jako střediska nebo poskytnutí záštity aktivním rodičům nebo dalším dobrovolníkům. Mateřská a rodinná centra fungující v rámci církevních organizací nejsou programově omezována ze strany zřizovatele a jsou otevřená všem potenciálním uživatelům.

4 Empirická část

Mateřská a rodinná centra především vyplňují mezery v poskytování služeb pro rodiny s dětmi nabídkou aktivit pro volný čas. Vytvářejí přátelský prostor pro aktivní trávení času rodičů (i prarodičů) s dětmi. Návštěvy těchto zařízení mohou být vhodnou prevencí sociální exkluze, která postihuje matky během mateřské a rodičovské dovolené, či rodiče ze slabších sociálních vrstev. Poskytují možnost nejen komunikovat, ale i vzdělávat se a připravovat na návrat na pracovní trh. Význam center je mnohdy podceňován ze strany veřejnosti, jejich prospěšnost však potvrzují provozovatelé, členové i návštěvníci. Síť mateřských center sdružuje 296 členů⁵¹ a tento počet se již několik let nemění. Zařízení fungují v různých lokalitách, zejména na malých městech je ale jejich funkce důležitá z hlediska obecně nižší nabídky služeb pro rodiny s dětmi, které se tak stávají dostupnými finančně i teritoriálně.

Mateřská a rodinná centra mají mnoho podob v závislosti na zřizovateli či momentální poptávce ze strany veřejnosti a uživatelů služeb. Jejich rozmanitost je možná díky pružným reakcím a částečné nezávislosti na veřejném sektoru. Vznikají prvotně vždy z potřeb občanů dané lokality, kteří mají tendenci dělat něco pro sebe a své okolí. Většina mateřských center byla založena jako občanské sdružení, tedy na základě dobrovolné aktivity několika jedinců, které spojovali společné cíle a zájmy. Některé organizace byly založeny jako účelová zařízení církví taktéž v reakci na potřeby místních občanů. V ostatních právních formách fungují centra pouze ojedinele.

Důvody volby různých právních forem pomohou objasnit řízené rozhovory s provozovateli těchto zařízení. Vzhledem k dynamice podmínek jednotlivých typů organizací jsou otázky v rozhovorech mírně odlišné a přizpůsobené zvolené právní formě kontaktovaných center. Rozhovory byly vedeny elektronickou cestou po předchozí telefonické dohodě s respondenty a předchází jim krátká charakteristika místa působení i samotné organizace. Tyto údaje poskytly taktéž samy respondentky rozhovorů. Návratnost odpovědí u obecně prospěšných společností byla nedostatečná, což lze přičítat velmi omezenému počtu center užívajících této právní formy. Okruhy otázek pro jednotlivé právní formy jsou uvedeny v příloze I.

⁵¹*Síť mateřských center – seznam členských MC* [online]. [cit. 2015-01-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.materska-centra.cz/clenove/seznam-clenu/>>.

4.1 Spolky

Mateřské centrum Pampeliška Březnice

Mateřské centrum Pampeliška Březnice (dále jen MC) založila skupina spřátelených matek na rodičovské dovolené jako otevřené místo pro setkávání rodičů s dětmi i další veřejnosti, a to z důvodu nedostatku jiných příležitostí smysluplného trávení volného času v Březnici. Registrací občanského sdružení u Ministerstva vnitra získaly matky status partnera pro vyjednávání s Městem Březnice i dalšími institucemi. MC bylo oficiálně otevřeno v září 2000, fakticky však fungovalo již od června téhož roku. Je členem Sítě MC a držitelem ocenění Společnost přátelská rodině.

Dle obecných zásad fungování MC v České republice je i MC Pampeliška Březnice otevřeno všem. Přestože prvotně poskytuje služby pro rodiče na rodičovské dovolené, své programy si zde najdou všechny věkové kategorie. Nabízené programy lze kombinovat s hlídáním dětí během všech aktivit, a tak poskytnout komplexní a pohodlné služby pro rodiče i děti.

Finanční prostředky na provoz získává MC Pampeliška Březnice vlastní činností z návštěvních poplatků, členských příspěvků a prodeje výrobků sdružení. Ze státního rozpočtu jsou poskytovány prostředky na mzdy zaměstnanců MC, a to prostřednictvím Úřadu práce ČR (dále jen ÚP) v rámci fondu Veřejně prospěšných prací. Mzdy pracovníků MC jsou takto zajišťovány po celou dobu jeho existence. Finanční podpora ze strany ÚP je pro MC stěžejní, ale též mírně problematická vzhledem k jistému nesouladu mezi podmínkami projektu veřejně prospěšných prací a nároky a potřebami MC. Zejména požadavek pravidelné změny zaměstnance po každém ukončení konkrétní dohody způsobuje sdružení nemalé potíže nejen se zaškolením dalšího pracovníka, ale i získáváním nové důvěry a jistoty ze strany dětských i dospělých návštěvníků. Od roku 2004 získává MC také dotace od Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) v rámci projektů na podporu rodiny. Tyto finanční prostředky jsou využívány na mzdy zaměstnanců, a externích lektorů, kteří zajišťují zejména preventivní, vzdělávací a informační programy v souladu s cíli jednotlivých projektů.

Od 1. 1. 2014 je MC Pampeliška zapsaným spolkem. Vrcholným orgánem je Valná hromada, která volí každoročně Radu matek (otců). Dle Stanov MC Pampeliška Březnice to může být vždy 5 -11 osob. Vzhledem k charakteru členství v Radě MC jsou

často volení dva náhradníci nastupující v případě odchodu právoplatného člena Rady z rodičovské dovolené například do zaměstnání. Volba členů probíhá zpravidla tajným hlasováním. Na první schůzi Rady zvolí zástupci ze svého středu tříčlenný Výkonný tým pro další období. Tyto tři osoby pak jednájí jménem spolku s ostatními institucemi, mají podpisové právo, zastupují MC na schůzích a akcích dalších sdružení a partnerů. Rada spolku se schází pravidelně každých 14 dnů k projednání činnosti MC, ze schůzí je vždy vyhotoven písemný zápis obsahující navržené a projednané body, rozdělení úkolů jednotlivým členům spolku na další období, schválené či zamítnuté návrhy. Rada spolku věnuje pozornost vždy i návrhům a podnětům ostatních členů a příznivců MC, v případě potřeby jsou na setkání Rady zváni například zastupitelé Města Březnice či další odborníci se vztahem k projednávanému problému.⁵²

V současné době zástupci MC připravují znění Stanov v souladu s novou legislativní úpravou. Ve spolupráci se Sítí MC, která metodicky podporuje své členy, budou vytvořeny nové dokumenty, které upraví činnost MC Pampeliška, v souvislosti s „NOZ“ se uvažuje též o změně názvu organizace na Rodinné centrum Pampeliška Březnice. Takové označení dle názoru členů spolku působí otevřeněji k dalším okruhům příjemců služeb. Respondentkou je paní Dagmar Nesvedová, spoluzakladatelka MC Pampeliška Březnice.

1. Proč byla zvolena právě tato právní forma pro zřízení MC?

Myslím, že v té době to byla asi nejrychlejší a nejschůdnější cesty, jak „legalizovat“ naše aktivity. Navíc jedna ze zakládajících členek měla již zkušenosti se zakládáním občanského sdružení (divadelní spolek). Jiná možnost, jakou právní formu by mělo MC mít, nás v té době ani nenapadla. Také jsme jezdili čerpat zkušenosti do MC v nedaleké Příbrami a tam měli také občanské sdružení. Taky další naši „poradci“ Rut Kolínská (nynější prezidentka Sítě MC) a lidé z pražských MC měli zkušenosti se zřízením a provozováním právě občanského sdružení. Proces založení a vzniku MC proběhl hladce a rychle bez zbytečných prodlev a legislativních omezení. Zřízení MC v rámci místní Charity by bylo možné, ale nejevilo se jako vhodné z důvodu určitého nesouladu představ církevních představitelů a zakladatelek MC na druh a způsob poskytovaných služeb.

⁵² Výroční zpráva MC Pampeliška Březnice 2002 – 2012.

2. Vycházelo toto rozhodnutí z pouze z potřeby rodičů?

Založit MC v Březnici byla potřeba místních rodičů, do té doby nebyla v našem městě žádná další možnost jak trávit čas s dětmi na rodičovské dovolené, rozvíjet sociální kontakty ani jinak společně tvořit. Vznikem MC došlo v našem městě k prolnutí generací a byla vytvořena nová komunita, která je velmi aktivní a neočekává jen pomoc shora. Dá se říci, že jsme se stali vzorem pro vznik dalších svépomocných skupin, snažíme se řídit heslem „Nehledejme, jak to nejde, pojďme hledat, jak to jde“.

3. Jaká je organizační struktura centra, kdo má rozhodující vliv na typy poskytovaných služeb a programovou nabídku? Kdo řídí vlastní chod centra?

V mateřském centru se snažíme stále zachovat myšlenku, s jakou bylo MC zakládáno - tj. SVÉPOMOC, SPOLUPRÁCE, SDÍLENÍ, POMOC. Proto stále v co možná nejvyšší možné míře zapojujeme samotné uživatele a návštěvníky.

Nejvyšší orgán sdružení je Valná hromada, která se podle stanov schází 1x ročně a volí Radu sdružení. Rada sdružení pak zvolí 3členný výkonný tým, který je statutárním orgánem sdružení. Podle stanov může být pracovník organizace zároveň členem výkonného týmu. Každý z členů výkonného týmu je oprávněn vystupovat jednotlivě. Členové výkonného týmu mají rozděleny kompetence v řízení organizace. Výkonnému týmu jsou podřízeni zaměstnanci a osoby zajišťující projekt. Pravidelně 1x za 14 dní se konají pracovní porady - je to zasedání rady MC, kde je přítomen vždy alespoň jeden ze členů výkonného týmu i pracovník MC. Pracovní tým se schází také dle potřeby a zájmu se samotnými uživateli a návštěvníky a řeší podněty k provozu a ke skladbě programové nabídky. S lektory a ostatními osobami zajišťujícími projekt jsou uzavírány dohody o provedení práce. Vzhledem k tomu, že většina lektorů a spolupracovníků jsou dlouholetými příznivci MC, poskytují své služby v nízké cenové úrovni, popř. částečně také zdarma. Toto je výhodné zejména pro uživatele a pomáhá nám to udržet programy v dostupné cenové relaci a tím umožnit přístup širokému spektru uživatelů.

4. Máte členskou základnu? Je chod centra založen na práci dobrovolníků či jej zajišťují pouze zaměstnanci?

Jako spolek máme samozřejmě členskou základnu, počet členů však se mění. Obecně lze říci, že v počátcích fungování bylo členů platících členský příspěvek více,

postupem času přibýlo spíše návštěvníků, kteří si zaplatí jednorázový poplatek za návštěvu, ale členy MC se stát nechtějí a roční členský příspěvek neplatí. Snažíme se motivovat zvýhodněným vstupným na akce pro členy, protože členské příspěvky jsou významným finančním zdrojem zejména na počátku roku, kdy ještě neznáme výsledky dotačních řízení.

Chod centra v současné době zajišťuje hlavně zaměstnanec, práce dobrovolníků je spíše v rovině „zadávání úkolů“ pracovníkovi, služby v MC jsou pouze konzumovány, dobrovolníků je stále méně. Toto souvisí zejména s tlakem, který současný styl života klade na rodiče malých dětí, stále dříve odcházejí matky z rodičovské dovolené již po dvou letech, nemají tedy mnoho času na aktivní práci v MC. To ale chybný směr, bohužel i z jiných spolků znějí podobné zkušenosti. Já z pohledu zakladatelky to vidím tak, že bych stále kladla důraz na zachování principu „svépomoci“, a snažila bych se MC zachovat jako alternativu ke konzumnímu životu, tudíž bych byla ráda, aby bylo zachováno co nejvíce „svépomocných“ programů (tj. programů či dílen, které vedou sami uživatelé a ne najatí lektoři...) a také, aby se sami rodiče/návštěvníci co nejvíce podíleli na organizaci akcí.

5. Jak získáváte finanční prostředky na chod centra a kdo hradí náklady na zaměstnance MC, pokud jej máte?

Máme každoročně příspěvek na činnost z rozpočtu Města Březnice. Město také hradí náklady na provoz (elektrina, plyn, vodné, stočné, odvoz odpadu). S Městem je uzavřena smlouva o výpůjčce prostor užívaných MC, která je bezplatná a na dobu neurčitou. Další prostředky získáváme od samotných uživatelů (platby za programy, návštěvní poplatky, příjmy z burzy, kurzovné, příjmy z příležitostného prodeje výrobků apod.), sponzorských darů, příspěvků z různých nadací, grantů.

Získáváme také již několik let dotaci z MPSV z Programu na podporu rodiny, ze které hradíme část nákladů na mzdu zaměstnance, provozní náklady a sociální služby pro prevenci sociálního vyloučení. Stěžejním zdrojem financí na mzdu zaměstnance jsou dotace od Úřadu práce Příbram. Zajistit finance na zaměstnance a zachovat tak stávající rozsah služeb je každoročně velkým úkolem a noční můrou.

6. Jak ovlivňuje chod spolku současná legislativa? Pociťujete nějaká omezení během činnosti MC či při tvorbě programové nabídky?

Nepociťujeme významná omezení. Respektujeme nastavená pravidla, s pomocí Sítě MC reagujeme na aktuální změny s příchodem NOZ. Chápeme je jako možnost přehodnotit současnou situaci v MC. Připravujeme určitě změnu názvu na Rodinné centrum Pampeliška Březnice, který, jak doufáme, odstraní určité předsudky ze strany veřejnosti a zpřístupní tak naše služby více lidem. Pracujeme na nové podobě Stanov dle aktuální legislativy, činnost našeho spolku nová norma nijak neomezí. Určitým problémem bylo v minulosti poskytování služby hlídání dětí, nepřehlednost v legislativě nás odrazovala. Nyní, po přijetí příslušného zákona, je situace jasnější, Sít' MC navíc umožňuje členům a pracovníkům MC získat profesní kvalifikaci pro tuto službu, v případě zájmu ze strany rodičů, budeme tuto službu nabízet a možná tak vytvoříme nové pracovní místo.

7. Jaké je spektrum vašich návštěvníků, přicházejí k vám lidé z různých sociálních vrstev? Jsou patrné sociální přínosy organizace?

Centrum je otevřené všem, mohou přicházet lidé ze všech vrstev a také se to děje. Provozujeme také internetovou právní poradnu, příjemci služeb nemusí nutně osobně navštívit MC. Jsme rádi, že do MC míří též lidé v obtížných sociálních situacích na přednášky a kurzy i pro informace o dalších službách. Nejvíce nás ale navštěvuje střední vrstva (manžel zaměstnan či podnikatel, žena na MD či rodičovské dovolené). Sociální přínosy vidím nejen v podpoře aktivního přístupu občanů k dění ve městě, ale i v pomoci rodinám v řešení obtížných situacích, poskytování informací i určité sounáležitosti a podpoře rodinného života.

8. Jaké výhody a nevýhody přináší právní forma spolek při fungování MC? Volila byste napříště jinou právní formu?

Zůstala bych u právní formy – občanské sdružení – dnes spolek. Myslím, že je to pro fungování naprosto dostatečné. Výhodou je určitě relativně snadný proces založení spolku. Pro principy, na kterých myšlenka MC stojí, je tato právní forma nejvhodnější. Umožňuje dobrovolnou a aktivní práci všem, kteří mají chuť dělat něco pro sebe a ostatní, není to tak institucionalizovaná forma jako OPS, navíc cílová skupina na našem městě není tak velká a preferuji též kolektivní spolupráci při vedení spolku. Určitou podobnost vidím u MC, která fungují v rámci charitativních organizací.

Mateřské centrum Matylda

Město Příbram má 35 000 obyvatel, funguje zde 14 mateřských škol a jedny jesle s programy pro děti do tří let. Své služby nabízí také dvě základní umělecké školy a od roku 2012 také Centrum pro rodinu Příbram, které provozuje dopolední mateřské centrum Jablíčko. Mateřské centrum Matylda bylo založeno v roce 1998 skupinou matek na mateřské dovolené za účelem poskytování prarodinných služeb formou svépomocných aktivit. Jednou z důležitých myšlenek byla také pomoc ženám a jejich rodinám nebo osamělým matkám v obtížných životních situacích a prevence sociálního vyloučení. Respondentkou rozhovoru je paní Marie Radová, dlouholetá členka zaměstnankyně MC Matylda.

1. Proč byla zvolena právě tato právní forma pro zřízení MC?

Přestože v MC Matylda působím od samého počátku, samotného aktu založení MC jsme se nezúčastnila. S určitostí ale vím, že maminky, které MC zakládaly, převzaly vzor od Rút Kolínské, která zakládala první MC v Praze. Využily její zkušenosti a též konzultovaly strukturu Stanov a další záležitosti ohledně založení občanského sdružení. Byla to ta nejjednodušší a nejrychlejší cesta k legalizaci našich aktivit a k upevnění postavení skupiny matek (rodičů).

2. Vycházelo toto rozhodnutí z potřeby rodičů?

Rozhodnutí založit MC v Příbrami a zvolit tuto právní formu vyšlo z iniciativy pěti velmi aktivních maminek z Příbrami, které v té době byly na rodičovské dovolené. Zvolit jinou právní formu nás ani nenapadlo, vazby směrem k církvi tato skupina neměla, zákon o OPS nebyl ještě na světě. V počátcích činnosti nám podporu poskytl Dům dětí a mládeže, a to nabídkou prostoru pro pořádání prvních setkání, zástupci Města Příbrami posléze pomohli s nalezením nových prostor i s financováním. Projekt mateřského centra byl zařazen do „Komplexního součinnostního projektu prevence kriminality ve městech“ od Ministerstva vnitra.

3. Jaká je organizační struktura centra, kdo má rozhodující vliv na typy poskytovaných služeb a programovou nabídku? Kdo řídí vlastní chod centra?

Vrcholným orgánem je Schůze členské základny, která se schází jednou ročně, schůze všech členů MC se koná každé dva měsíce, zde se všichni mohou vyjádřit

k aktuálnímu dění v MC Chod centra a jeho veškerou činnost řídí Rada MC, která se snaží formovat program centra tak, aby vycházel maximálně vstříc potřebám rodin s nejmenšími dětmi. Zároveň programem o víkendech či v odpoledních hodinách se snaží zůstat v kontaktu i s rodinami, jejichž děti dospěly do předškolního a školního věku.

4. Máte členskou základnu? Je chod centra založen na práci dobrovolníků či jej zajišťují pouze zaměstnanci?

Jako spolek samozřejmě máme členskou základnu. V současné době počet členů výrazně klesá, důvodem je především nezájem rodičů aktivně se podílet na práci v MC. Zaplacením členského příspěvku lze jednak vyjádřit podporu tomuto typu služeb, jednak získat možnost podílet se na činnosti organizace a rozhodovat o dalším vývoji. V posledních letech se, bohužel, rodiče stávají spíše konzumenty nabízených služeb a programů. Organizací, které se zabývají podobnou činností jako MC Matylda je v Příbrami příliš velké množství, rodiče se v těchto organizacích nemusí k ničemu tzv. upisovat, a tak je pro naše centrum těžké získat oficiální členskou základnu. Člen MC se ale automaticky nestává členem výkonného orgánu, není tedy důvod obávat se velkých závazků. Naštěstí se vždy najde alespoň několik málo maminek, které mají zájem o dobrovolnou aktivní pomoc při práci našeho MC, především při nárazových větších akcích. Každodenní potřebnou práci odvádí pouze zaměstnanci MC.

5. Jak získáváte finanční prostředky na chod centra a kdo hradí náklady na zaměstnance MC, pokud jej máte?

Část finančních prostředků na nájem a služby získáváme formou dotace od města Příbrami, mzdové náklady na zaměstnance hradí Úřad práce formou Dohody o vytvoření pracovního místa na veřejně prospěšné práce. Tyto náklady jsou hrazeny pouze ve výši minimální mzdy našim zaměstnancům. Práce v MC je náročná a bohužel finančně nedocenená. Prostředky ze státních a regionálních fondů se získávají obtížně, je třeba určitých zkušeností a znalostí, záleží tedy, zda se v řadách členů v určitém období takový schopný člověk najde či ne. Zbývající prostředky na služby a energie spojené s pronajatými prostorami a na činnost MC získáváme z návštěvních poplatků na námi pořádané akce, z členských příspěvků a případných finančních darů.

6. Jak ovlivňuje chod spolku současná legislativa? Pociťujete nějaká omezení během činnosti MC či při tvorbě programové nabídky?

V současné době se samozřejmě musíme podřídit nové právní úpravě dle „NOZ“, od roku 2014 jsme spolek, čeká nás úprava Stanov a změna názvu MC, respektive připojení dodatku z. s. Co se týká programové nabídky, necítíme žádná omezení, v případě hlídání dětí je legislativa sice přísnější, ale víceméně přehledná.

7. Jaké je spektrum vašich návštěvníků, přicházejí k vám lidé z různých sociálních vrstev? Jsou patrné sociální přínosy organizace.

Do našeho MC přicházejí lidé z různých sociálních vrstev, ale faktem je, že sociálně slabé rodiny jsou mezi našimi návštěvníky zastoupeny v menším počtu. Vzhledem k nižšímu počtu členů spolku, jak bylo uvedeno výše a tedy nižším finančním zdrojům z členských příspěvků, jsme nuceni požadovat vyšší vstupné na pravidelné programy, abychom pokryli náklady. Na některé větší akce, pokud aktuálně seženeme finanční podporu, je vstup zdarma, mohou tedy bez obav přijít i sociálně slabší rodiny s více dětmi. Velké plus MC je i společné sdílení starostí a radostí spojených nejen s mateřstvím, ženy (rodiče) si zde mohou vzájemně poradit a sdílet zkušenosti z oblasti rodinné ale i pracovní a další.

8. Volili byste na základě vašich zkušeností s provozem organizace pro příště jinou právní formu?

Jinou právní formu bych volila v případě, že by nám umožnila lépe konkurovat příbramským komerčním hernám. Fungování pod záštitou církevní organizace či jako středisko OPS by mohlo být jednodušší z hlediska získávání financí a celkové větší jistoty. Problémem současných MC je nedostatek ochotných členů, kteří pracují bez nároku na finanční odměnu jen za „dobrý pocit“, přibývá rodičů konzumentů, myšlenka mateřských center „spolu a pro sebe“ se u nás trochu vytratila. Pokud je pak ve městě více možností jak trávit čas, situace není pro nás příznivá.

4.2 Mateřská centra jako účelová zařízení církve

Mateřské či rodinné centrum může být založeno taktéž pod záštitou církevní organizace jako jedna z nabízených služeb pro širší veřejnost. Důvodem pro vznik organizace touto formou je podnět rodičů s vazbou na církev k dalším společným aktivitám nebo potřeba rozšířit své aktivity mimo církev vychází ze samotného zřizovatele. Provozování MC se pak stává další možností, jak využít vlastní prostory a iniciativu příznivců církve k uspokojování potřeb místní komunity.

Rodinné centrum Medvídek

Město Miroslav má zhruba 3 000 obyvatel, provozují zde 2 mateřské školky i základní školu, programy pro děti školního věku nabízí Středisko volného času. Rodinné centrum Medvídek zde doplňuje služby pro rodiny s menšími dětmi. Vzniklo v roce 2010 z podnětu místních maminek, které zároveň byly i členkami Farního sboru Českobratrské církve evangelické. Založit mateřské centrum právě pod záštitou církve bylo tedy jednoduchým a logickým krokem, který navíc propojil několik místních komunit. Práce i spolupráce s komunitami přitom patří v činnosti center ke stěžejním zásadám. Respondentkou je Mgr. Daniela Bednaříková, zakladatelka RC Medvídek.

1. Proč byla zvolena právě tato právní forma pro zřízení vašeho RC?

Nejdříve je třeba říct, že jsem jako zakládající členka RC Medvídek také členkou Farního sboru Českobratrské církve evangelické v Miroslavi. Ve sboru jsem vyrostla, cítím se v něm dobře. Když jsem se snažila založit mateřské centrum, přišlo mi přirozené dělat to v prostředí sboru, kde jsem se cítila dobře. Sbor tuto aktivitu přijal. RC nejdříve několik let fungovala „jen tak“. Neměli jsme žádný status. Díky tomu, že jsme se scházeli ve sborových prostorách, tak jsme nemuseli platit žádný nájem, nemuseli jsme řešit energie. Pro sbor jsme byli jako jedna z jeho aktivit, i když se příjemci našich služeb nerekrutovali ze sborových řad. Fungovat pod záštitou církve byla nejsnazší cesta k právnímu ukotvení. Nemuseli jsme zakládat občanské sdružení, zřizovat účet, atd. Pouze jsme se oficiálně stali součástí sboru. Byla sepsána zřizovací listina, statutární list, kde byly jmenovány tři dobrovolnice, za chod centra zodpovědné. Rozhodnutí nějak ukotvit naše aktivity padlo v roce 2013, tedy po třech letech naší

neformální existence. Spolu se dvěma nejbližšími spolupracovnicemi (obě byly též ze sboru), jsme hledaly cestu, jak centrum právně ukotvit. Důvodem bylo především, „dát věci do pořádku“, ale také mít možnost, jak se prezentovat před veřejností, být schopni ucházet se o nějaké peníze mimo sbor.

2. Jaká je organizační struktura centra, kdo má rozhodující vliv na typy poskytovaných služeb a programovou nabídku? Kdo řídí vlastní chod centra?

Jsme tři dobrovolnice (zapsány ve statutárním listu). Já jsem pověřena vedením centra, takže jsem oficiálním i neoficiálním vedoucím centra. Vedu hlavní službu centra, sejití matek s dětmi ve středu dopoledne. Moje kolegyně se střídají s vedením páteční výtvarné dílny. Jedna z nich vede pokladnu, druhá je více zodpovědná za „hraní venku“, což je aktivita provozovaná od jara do podzimu za pěkného počasí. O mimořádných programech se domlouváme společně všechny tři. U mimořádných aktivit vycházíme z potřeb maminek/rodin, které přicházejí. Některé aktivity vycházejí od samotných matek a také je zorganizují.

Co se týče našeho vztahu ke sboru, tak pravidelně informujeme o svých aktivitách staršovstvo (radu) sboru, které správním orgánem. Některé věci dáváme pouze na vědomí, u některých žádáme o svolení. Ze strany sboru nepociťujeme žádná omezení, základní zásady chování v rámci akcí centra jsou zakotveny v provozním řádu, se kterým jsou návštěvníci seznámeni, není zde žádné omezení náboženského charakteru, samozřejmostí jsou běžné zásady slušného chování a ohleduplnosti. Toto je asi vyžadováno v zařízeních každého možného typu. Omezení se týká pouze využívání společného prostoru, který slouží více aktivitám ve sboru. Při plánování mimořádných aktivit tedy musíme zohledňovat, zda se naše programy nekříží s jinými.

3. Máte členskou základnu? Je chod centra založen na práci dobrovolníků či jej zajišťují zaměstnanci?

Nemáme oficiální členskou základnu, návštěvníci neplatí žádný členský příspěvek. Pravidelné členy evidujeme díky provoznímu řádu, který musí matky každý rok znovu podepsat. Chod centra je zajišťován výhradně dobrovolnický.

4. Jak získáváte finanční prostředky na chod centra.

Návštěvníci přispívají při každé návštěvě centra dobrovolným příspěvkem (doporučeno 20,- Kč). Kromě toho ještě dvakrát ročně pořádáme dětský bazar, jehož

výtěžek jde také na chod centra. Tyto prostředky nám stačí na financování materiálu na tvoření, občerstvení, mléka, pořizování hraček a dalšího drobného vybavení, financování mimořádných akcí. Také z těchto peněz přispíváme sboru na energie. Náš příspěvek však není nijak smluvně podmíněn. Za naši existenci jsme jen dvakrát žádali městský úřad o příspěvek. Jednou (úspěšně) na konkrétní rehabilitační pomůcku, podruhé (letos, takže ještě nevíme) na konkrétní akce (divadlo pro děti a Celé Česko čte dětem).

5. Jaké je spektrum vašich návštěvníků, přicházejí k vám lidé z různých sociálních vrstev?

Na středeční schůzky maminek s dětmi přicházejí různé matky z města, převážně bez vztahu k církvi. I když přicházejí z různého prostředí, lze říci, že se jedná o matky střední třídy. Matky z vyloženě sociálně slabých rodin do centra nepřicházejí. Do páteční výtvarné dílny nepravidelně zavítají i děti ze sociálně slabších vrstev, které nemají možnost navštěvovat pravidelné dlouhodobé kurzy v jiných zařízeních ve městě.

6. Máte pocit, že fungování MC pod záštitou církve přináší výhody např. při jednání s úřady, lepší propagace služeb, důvěryhodnost.

Zatím jsme pouze jednali s městským úřadem, místním zpravodajem a regionálními novinami. Jednání byla bez problémů. Těžko však mohu srovnávat, když nevím, jak by se k nám chovali, kdybychom byli občanské sdružení, resp. spolek. Pro mě je důležité, že máme vůbec nějakou právní formu a že můžeme navenek vystupovat. Je otázkou, co přinesou další roky, kdy církev je nahlížena ze strany společnosti jako příjemce „restitucí“. Je možné, že úřady budou méně ochotny těmto zařízením přispívat právě z tohoto důvodu. Já to však z našeho pohledu hodnotit nemohu, protože jsme dosud žádali jen městský úřad.

7. Máte naopak pocit, že taková forma přináší nevýhody, např. omezení při využití společných prostor nebo poskytování určitého druhu služeb?

Limitující, jak už jsem psala, je využívání společných prostor. Máme i malé skladovací prostory. Zároveň však vím, že nejsme při současném provozu schopni mít vlastní prostory. V poskytování služeb se necítíme limitováni. Programová nabídka vychází především od nás, dobrovolnic. Samy s ničím kontroverzním nepřicházíme z důvodu spíše svého přesvědčení než nějakých vnějších tlaků. S kroužkem břišního

tance bych asi sama nepřišla, ale africké bubnování a body percussion jsme už bez problémů pořádali.

8. Volili byste na základě vašich zkušeností s provozem organizace pro příště jinou právní formu? Je takto vaše organizace sociálním přínosem pro život ve městě?

Jinou formu bych určitě nevolila. Jsem takto spokojená. Naopak bych se příště již dříve pokusila centrum právně ukotvit, ne až po třech letech fungování. Ze strany církve opravdu necítíme žádná omezení a jsem si jistá, že i lidé „mimo církev“ vnímají naše zařízení pozitivně a nemají předsudky. Toto dokazují časté a opakované návštěvy matek, které se často i aktivně zapojí do přípravy jednotlivých akcí. Naše zařízení nabízí vyžití pro rodiče i jejich děti, můžeme se společně podílet a zároveň i sdílet, výměna názorů i zkušeností je velmi důležitá a formující. Společná činnost s dětmi posiluje vztahy, děti se nenásilnou formou učí spolupráci nejen se svými nejbližšími. Možnost vyjít mezi ostatní a sdílet je cenná i pro osamělé rodiče nebo ty, kteří zde jiné kontakty nemají.

Rodinné centrum Kopretina Čáslav

Město Čáslav má zhruba 10 000 obyvatel, funguje zde mateřská školka rozdělená do pěti středisek a DDM Čáslav, který nabízí programy pro děti od pěti let. Zřizovatelem Rodinného centra Kopretina je Oblastní charita Kutná Hora, která jej provozuje jako jedno z osmi středisek. Centrum nabízí pravidelné i mimořádné programy pro podporu rodiny včetně hlídání a doprovodu dětí. Cílem je zabránit sociální exkluzi rodičů na rodičovské dovolené a předcházení syndromu vyhoření, poskytnout možnost navázání společenských kontaktů a posílit rodičovskou roli. Respondentkou je Bc. Anna Poživilová, vedoucí rodinného centra, rozhovor byl veden pouze telefonicky.

1. Proč byla zvolena právě tato právní forma pro zřízení vašeho RC?

RC Kopretina vznikla jako jedno ze středisek Oblastní charity Kutná Hora na popud místních obyvatel, rodičů na rodičovské dovolené.

2. Jaká je organizační struktura centra, kdo má rozhodující vliv na typy poskytovaných služeb a programovou nabídku? Kdo řídí vlastní chod centra?

MC má v současnosti zaměstnance i externí spolupracovníky, chod centra zajišťují také dobrovolníci dle aktuálního programu. Poskytované služby reflektují potřeby a poptávku místních občanů.

3. Máte členskou základnu? Je chod centra založen na práci dobrovolníků či jej zajišťují zaměstnanci?

Členskou základnu nemáme, chod centra zajišťují zaměstnanci i dobrovolníci.

4. Jak získáváte finanční prostředky na chod centra.

Finančními zdrojem jsou příjmy ze sjednaného vstupného, z poskytovaných služeb, dále dotace MPSV, finanční příspěvky od obcí a krajů, církevní sbírky, dobrovolné dary Charitě. Nadace se na podporu rodiny příliš nezaměřují.

5. Jaké je spektrum vašich návštěvníků, přicházejí k vám lidé z různých sociálních vrstev?

Naše služby poskytujeme především rodinám s malými dětmi, víceméně jsme ale otevřeni všem. Snažíme se nabídku rozšířit, nyní o služby pro pěstounské rodiny či předškolní klub a převádění dětí na zájmové aktivity do DDM a ZUŠ.

6. Máte pocit, že fungování MC pod záštitou církve přináší výhody např. při jednání s úřady, lepší propagace služeb, důvěryhodnost.

Fungování v rámci větší organizace zajisté přináší výhody, navíc Oblastní charita již má svou tradici, shánění finančních prostředků je snad díky tomu jednodušší. Na rozdíl od jiných MC neleží starost o finance jen na našich bedrech. Jako partneři máme určitě lepší vyjednávací pozici. Získané finance jsou rozdělovány do jednotlivých středisek, stejně tak vybrané poplatky jsou účtovány společně.

7. Máte naopak pocit, že taková forma přináší nevýhody, např. omezení při využití společných prostor nebo poskytování určitého druhu služeb?

Omezení nepocítuji, snad jen prostory v rámci římskokatolické fary mohou být pro některé návštěvníky problém. Žádné „náboženské přesvědčování“ se zde ale

nekoná, vyžadujeme jen dodržování pravidel pro návštěvníky MC, které zahrnují běžná opatření k bezproblémovému soužití během programů MC.

8. Volili byste na základě vašich zkušeností s provozem organizace pro příště jinou právní formu? Je takto vaše organizace sociálním přínosem pro život ve městě?

Myslím, že RC Kopretina má své místo v systému služeb pro rodinu a tato právní forma je pro něj vyhovující. Sociálním přínosem určitě je, zejména z hlediska podpory rodičovské role.

4.3 Mateřská centra jako obecně prospěšná společnost

Rodičovské centrum Zdroj Slavonice

Město Slavonice má 2 500 obyvatel, spolková činnost je zde poměrně rozvinutá. Rodičovské centrum vzniklo v roce 2010 jako zařízení pro volný čas dětí i rodičů, nabízí programy dle aktuální poptávky, od výtvarných a pohybových aktivit po sociální poradenství či doprovod na úřady. Své zázemí nově nachází ve zrekonstruovaném Spolkovém domě ve Slavonicích. Rodičovské centrum zde působí jako jedno z hlavních posláních Slavonické renesanční, o.p.s. Respondentkou rozhovoru je vedoucí centra paní Jiřina Marková.

1. Vaše organizace byla založena jako obecně prospěšná společnost. Proč jste zvolili právě tuto právní formu?

Organizace se „vyvinula“ z občanského sdružení „Slavonická renesanční společnost“. S velkým projektem, se kterým byla spojena řada závazků (tím je myšlena rekonstrukce Spolkového domu Slavonice), bylo potřeba vytvořit profesní tým, zaměřený plně na cíl obnovy spolkového domu – tato činnost již byla takového rozsahu, že ji nebylo možno zajišťovat dobrovolnicky. V podstatě jsme teď neziskovou „firmou“.

2. Vycházelo toto rozhodnutí z potřeby rodičů/rodin nebo z podnětu již vzniklé jiné organizace?

V rámci stavby a přípravy projektu Spolkového domu, nám šlo nejen o rekonstrukci budovy, ale zároveň i vrácení domu jeho původnímu účelu – spolkové

činnosti. Pro maminky, které v té době pro svou různou činnost hledaly zázemí, tak vznikla možnost vytvářet své aktivity v rámci naší organizace. My jsme zase uvítali jejich iniciativu a otevřeli jako jeden z programů Slavonické renesanční, o.p.s. Rodičovské centrum ZDROJ.

3. Jaká je organizační struktura centra, kdo má rozhodující vliv na typy poskytovaných služeb a programovou nabídku? Kdo řídí vlastní chod centra?

Organizačně vše zajišťuje koordinátorka centra, která je kmenovým zaměstnancem Slavonické renesanční, o. p. s. O rozsahu služeb rozhodují sami rodiče, jedná se o nabídku a poptávku. V podstatě nabízíme rodičům možnost si své nápady odzkoušet v praxi od cvičení s dětmi, výtvarnými kroužky po výuku cizích jazyků.

4. Máte členskou základnu? Je chod centra založen na práci dobrovolníků či jej zajišťují pouze zaměstnanci?

Chod organizace jako celku je závislý na práci zaměstnanců, statutárním orgánem společnosti je ředitel, dále máme správní a dozorčí radu jako kontrolní orgány společnosti. Provoz programu centra je zhruba z poloviny zajištěn prací dobrovolníků – rodičů, prarodičů – zejména vedením různých besed, kroužků, koordinaci programů a provozní zajištění herny má na starosti koordinátorka.

5. Jak získáváte finanční prostředky na chod centra a kdo hradí náklady na zaměstnance MC, pokud jej máte?

Z krajských, městských, státních i evropských grantů – tuto činnost vykonává koordinátorka centra, Také získáváme prostředky z Úřadu práce - zejména na pomocný technický personál. Příjmy získáváme i vlastní činností – organizací burzy oblečení, pořádáním akcí pro děti apod. Výhoda je dlouhodobější profesionální zabezpečení grantové činnosti, v rámci občanského sdružení může být obtížné sehnat odborníka v této oblasti ochotného pracovat bez nároku na odměnu.

6. Máte pocit, že vás zvolená právní forma omezuje při poskytování služeb nebo vás naopak zavazuje jen k určitému typu služeb. Jaké jsou dle vás její výhody a nevýhody?

Tím, že rodinné centrum je pouze jedním z programů naší organizace, máme tu výhodu, že pokud se nám zrovna v této oblasti nedaří, může ji jiný program podržet.

Neohrožují nás populační vlny, generační obměna se nekoná na pozicích zaměstnanců pouze na straně dobrovolníků. Pokud v určité době nemáme dostatek klientů v RC, věnujeme se jiné činnosti. Na druhou stranu se nemůžeme věnovat pouze jedné cílové skupině a naše aktivity tak mohou působit poněkud roztržitým dojmem. Snažíme se naplňovat všechny cíle uvedené v zakládací listině.

7. Volili byste na základě vašich zkušeností s provozem organizace pro příště jinou právní formu? Hodláte v budoucnu změnit vaši právní formu v souvislosti se současnými legislativními změnami na ústav či sociální družstvo?

V budoucnu nehodláme měnit formu organizace, ale s dokončením našeho velkého projektu se hodláme přejmenovat na Spolkový dům Slavonice. Od tohoto kroku si slibujeme větší transparentnost našich cílů.

5 Výsledky

Pro porovnání právních forem MC považuji za nutné zopakovat základní myšlenky MC, tedy služby poskytované i požadované zdola, dobrovolná občanská aktivita, svépomoc a sdílení, určitá svoboda a volnost při nabídce a poskytování služeb bez nadbytečných omezení ze strany státu při zachování základních pravidel i hygienických podmínek. Důležitým aspektem je též neformální charakter služeb, otevřenost všem generacím a cílená podpora dobře fungující rodiny. Nová právní úprava přináší větší transparentnost v činnosti spolků bez omezení základního práva na sdružování občanů pro společné plnění svých cílů a uspokojení zájmů. Působení mateřských a rodinných center jako spolků je plně v souladu s těmito zásadami. Vznikají dobrovolnou aktivitou a přispívají k rozvoji občanské společnosti. Spolek je nejčastěji volená právní forma pro činnost MC, Síť mateřských center poskytuje zájemcům komplexní metodické vedení při zakládání. Jak vyplývá z uvedených rozhovorů, častým důvodem pro volbu této právní formy je jednoduchost kroků k založení a vzniku spolku. Statutárním orgánem spolku je valná hromada nebo členská schůze, jako výkonný orgán zde působí rada matek (rodičů). Účel a hlavní činnost spolku je uveden ve stanovách, NOZ nově upravuje vnitřní poměry spolky, mateřská centra tedy nyní v souladu s právní úpravou připravují nové znění stanov. Důležitým znakem spolku je členská základna, která MC poskytuje dostatek dobrovolníků pro realizaci aktivit a služeb a při stanovení členských příspěvků je také významným finančním zdrojem spolku. Organizačně je chod mateřských center jako spolků zajištěn prostřednictvím zaměstnanců i dobrovolníků v závislosti na velikosti a možnostech organizace a rozsahu poskytovaných služeb. Finanční prostředky a způsoby jejich získávání je jedno z důležitých témat v mateřských centrech. Jako spolky získávají status partnera pro vyjednávání a mohou žádat o příspěvky na činnost od obcí a krajů, žádají též o dotace ze státních zdrojů, nejčastěji z programů na podporu rodiny od MPSV. Financování pracovních míst zajišťují MC také prostřednictvím příspěvků od Úřadu práce ČR, tato veřejně prospěšná pracovní místa jsou však přechodného charakteru, což komplikuje optimální zajišťování služeb. Vlastním zdrojem příjmů jsou členské příspěvky a poplatky za poskytované služby. Spolky mohou přijímat finanční dary a příspěvky od nadací a nadačních fondů, tyto prostředky jsou ovšem účelově vázány a zpravidla nejsou poskytovány na mzdy zaměstnanců. Lze říci, že zajištění mzdy zaměstnance, pokud jej rozsah služeb poskytovaných spolkem vyžaduje, je

největším problémem mateřských center v užívajících tuto právní formu. Určité typy služeb totiž nelze vykonávat dobrovolnicky nebo jen s obtížemi z hlediska kontinuity poskytování. Toto se týká zejména služby hlídání dětí, kde legislativa vyžaduje odbornou způsobilost pečující osoby, je tedy výhodné, aby tuto službu zajistil odborně vyškolený zaměstnanec. Celkově mateřská centra jako spolky nepociťují výrazná legislativní omezení či dopady po nabytí účinnosti „NOZ“, v souladu s ním však upraví znění stanov a název spolku. Právní formu spolek považují v rámci své činnosti za vyhovující. Obecně může být pro mateřská centra jako spolek nevýhodou nedostatek aktivních členů pro zajištění bezproblémového chodu, častá generační obměna je důvodem pro změnu nabízených aktivit (pokud jsou garantovány ze strany dobrovolníků – rodičů a vyžadují určitou odbornost a kvalifikaci). Také zajištění odborně způsobilého zaměstnance a mzdových prostředků na něj a celková finanční nejistota, zejména v delším časovém horizontu plánování může být pro spolek problémem.

Mateřská či rodinná centra jako účelová zařízení církve jsou druhou nejčastěji volenou právní formou. Vznikají z iniciativy rodičů nebo jako nabídka dalšího typu služeb ze strany církve či charitativní organizace. Chod organizace je většinou zajišťován dobrovolníky, pokud má MC zaměstnance, je jeho mzda hrazena ze zdrojů zřizovatele. Finančními zdroji jsou církevní sbírky, vstupné na akce, příspěvky měst a obcí, dotace ze státních zdrojů. Takto zřízená MC nemají členskou základnu, na rozdíl od spolku, vedení organizace má na starosti odpovědná osoba určená statutárním listem nebo pověřená zřizovatelem. Jistým negativem mohou být možné předsudky ze strany návštěvníků ohledně spojování organizace s náboženskou organizací, toto sice respondentky samy nepociťují, ale jako možnou nevýhodu uvádějí. Určitá omezení spatřují ve sdílení společných prostor, kdy se jednotlivé aktivity církve a MC mohou prolínat. Umístění herny v prostorách fary může některé návštěvníky odrazovat, více je také promyšlena programová nabídka. Celkově je kladně hodnocena opora ze strany zřizovatele, shánění financí neleží na pouze na bedrech dobrovolníků v MC, vyjednávací pozice je z pohledu respondentek silnější, větší je i celková důvěryhodnost organizace.

Mateřské centrum jako obecně prospěšnou společnost najdeme jen výjimečně. Na rozdíl od spolku zde není členská základna, činnost OPS řídí ředitel, není tedy kolektivně řízena a není zde vyžadován podíl dobrovolnické práce při samotném vedení organizace. Tato právní forma zajišťuje profesionální vedení, zároveň však ponechává

dostatečný prostor pro aktivní účast rodičů a dalších dobrovolníků na skladbě programů a jejich realizaci. Činnost takové organizace není zpravidla zaměřena jen na poskytování jednoho typu služeb, za své služby může požadovat uživatelské poplatky, které slouží jako jeden ze základních zdrojů financování společnosti. Prorodinné aktivity jsou tedy jednou z mnoha variant obecně prospěšné služby ze strany OPS. Postavení OPS jako žadatele o státní a evropské dotace je silnější, už z hlediska profesionálního vedení, částky takto získané jsou určeny na realizaci rozsáhlých a dlouhodobějších projektů v rámci zaměření OPS. Mateřská a rodinná centra nejsou jako jedna z činností v rámci OPS ohrožena generační obměnou aktivních rodičů, populačními vlnami, či nestálou členskou základnou jako je to možné u spolkové činnosti. Na rozdíl od spolků zde nelze zvýhodňovat určité skupiny příjemců služeb, například zvýhodněným vstupným na akce pro členy apod., služby jsou poskytovány zásadně na nediskriminačním základě. Dle nové legislativní úpravy lze OPS transformovat na právní formu ústav či sociální družstvo nebo pokračovat v činnosti bez změny právní formy.

Volba právní formy MC ve značné míře závisí na místních podmínkách, ve kterých jednotlivé organizace vznikaly. Při své činnosti pak musí respektovat legislativní úpravy příslušného typu instituce, důležitá je základní orientace v zákonech. Nová právní úprava vnáší do jejich fungování větší transparentnost a přehlednost, dává možnost přehodnotit stanovené cíle a zájmy organizace, popřípadě úplnou změnu právní formy. Pro změnu právní formy se mohou rozhodnout zejména ta mateřská centra, která hodlají v budoucnu zaměřit svou činnost na širší spektrum návštěvníků a uživatelů, výrazným způsobem rozšířit také spektrum samotných služeb a zároveň si zajistit vyšší stabilitu a finanční jistoty. Spolkovou činnost nadále provozují ta zařízení, která preferují občanskou angažovanost a aktivní práci v komunitě založenou převážně na dobrovolné práci členů a příznivců.

Závěr

Mateřská a rodinná centra mají nezastupitelnou roli v naší společnosti, jejich hlavním smyslem je podpořit fungující rodinu, a to prostřednictvím poskytování prorodinných služeb. V závislosti na typu a rozsahu aktivit a také dle pozice zakladatelů je zvolena vhodná právní forma pro činnost. Cílem bakalářské práce bylo posoudit vliv platné legislativy na fungování těchto institucí. Obecná znalost legislativy a orientace v zákonech je podmínkou pro bezproblémový chod organizace. MC vystupují nejen jako poskytovatelé služeb, ale též jako zaměstnavatelé. V rámci své činnosti tedy podléhají legislativě v oblasti pracovního práva, živnostenskému zákonu či obchodnímu zákoníku. V minulosti MC nejčastěji vznikala jako občanská sdružení, nyní spolky. Nový občanský zákoník, účinný od 1. 1. 2014, přinesl úpravu spolkového práva a vrací se i k tradičnímu pojmu spolek. Stávající organizace mají, pokud nepřistoupí ke změně právní formy, dvouletou lhůtu na úpravu názvu spolku a tříletou lhůtu na úpravu stanov. Důraz je v nové právní úpravě kladen na organizační strukturu uvnitř spolků a podmínky vzniku a zániku členství, zvyšuje se tak transparentnost a důvěryhodnost spolkové činnosti. Vzhledem k množství dispozitivních ustanovení lze usoudit, že nová úprava spolky příliš nezatíží. Nabízí možnost pro přehodnocení cílů a společných zájmů organizace, uspořádání vnitřních vztahů a případné změny lze upravit ve stanovách. Síť mateřských center, jako zastřešující organizace, nabízí metodické vedení a vzorové znění stanov, které lze upravit dle aktuálních podmínek každého MC. Významnou legislativní změnou v oblasti působení mateřských a rodinných center je zákonná úprava péče o děti v dětských skupinách. Služba hlídání dětí není zákonem č. 247/2014 Sb., o poskytování péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, výrazně omezena, podmínky stanovené zákonem řada MC splňuje a požadavek odborné způsobilosti poskytovatele služby řeší nabídka profesní kvalifikace ze strany Sítě MC. Hygienické podmínky pro tuto oblast služeb upravuje příslušná vyhláška, která spolu s připravovanou novelou zákona umožní většině MC hlídání dětí poskytovat.

Mateřská a rodinná centra vznikají nejčastěji jako spolek. Tato právní forma jim umožňuje beze zbytku naplnit základní myšlenky a principy, tedy neformální a otevřenou cestou podporovat a posilovat fungující rodinu, rozvíjet občanskou společnost na základě dobrovolné občanské aktivity, předcházet sociálnímu vyloučení rodičů a pomáhat rodinám v obtížných sociálních situacích. Nevýhodou MC jako spolku je častá generační obměna členské základny v souvislosti s populačními vlnami

a nejistota v oblasti financování případných zaměstnanců. V případě zvýšené poptávky po službách a tedy nutné profesionalizace spolkové činnosti lze spolek transformovat do právní formy ústav a zajistit tak kontinuitu poskytovaných služeb bez potřeby stálé členské základny.

Mateřská a rodinná centra fungující pod záštitou církevních organizací vznikají nejen z potřeby samotných rodičů, ale také jako nabídka dalšího typu služeb ze strany zakládající organizace. Mají výhodu finanční podpory ze strany zřizovatele, a to zejména na pokrytí případných mzdových nákladů. Svou činnost mohou vykonávat bez výrazných omezení dle poptávky rodičů. Možnou nevýhodou této právní formy je zřízení provozovny v prostorách církevní organizace, je tedy nutnost časového přizpůsobení jednotlivých programů v souladu s další činností zřizovatele. Teoreticky mohou být tato MC nepříznivě vnímána jako náboženská instituce ze strany potenciálních uživatelů, prakticky však nejsou nižší návštěvnost či předsudky prokázány.

Mateřská a rodinná centra jako OPS nejsou výrazně početně zastoupena, tato právní forma umožňuje zcela profesionální poskytování služeb bez potřeby členské základny. Výhodou a možným důvodem pro volbu této formy je stabilita pracovního týmu potřebná pro intenzivnější nebo více nákladné dlouhodobé cíle. Naplňování potřeb rodin je už jen jedním z cílů organizace. Takto postavená organizace nenaplnuje myšlenku mateřských center jako dobrovolné občanské aktivity, umožňuje však podílet se na tvorbě a realizaci některých programů. Transformace do této právní formy již v současnosti není možná, určitou podobnost lze spatřovat v právní formě ústav.

Mateřská a rodinná centra jsou aktivním mezičlánkem mezi státem a občany jako organizace podporující rodinu, vznikají tam, kde poskytované služby a aktivity skutečně chybí. Celkově můžeme konstatovat, že právní forma MC a její volba závisí na místních podmínkách lokalit, ve kterých tyto organizace vznikají. Současná legislativa nabízí několik možných variant pro fungování a provozování služeb v rozsahu, jaký si organizace určí. Každá z posouzených právních forem umožňuje provozovat prorodinné služby v souladu se základními principy a myšlenkami Sítě MC, volbou vhodné právní formy lze tyto služby i naplňování cílů organizace zefektivnit a přizpůsobit místním a personálním podmínkám. V rozhovorech jsou objasněny jednotlivé aspekty důležité pro volbu právní formy jejich MC. Potvrzeny jsou také sociální přínosy organizací, které spočívají v možnosti aktivně se podílet na životě ve

městě a v určité výchově spoluobčanů ke spolupráci, dále v podpoře rodiny a rodičovské role ve společnosti. Dalším důležitým aspektem je pak vzájemné sdílení zkušeností, prevence sociálního vyloučení a možnost vzdělávání a udržení profesních dovedností během rodičovské dovolené.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BENÁK, J. Dopad účinnosti NOZ na občanská sdružení. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2013. roč. XXI, č. 3, str. 337-341. ISSN 1210-9126.
2. BOUKAL, Petr. *Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe)*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2009, 303 s. Vysokoškolská učebnice. ISBN 978-80-245-1650-9.
3. ČERNÝ, Petr. *Zákon o sdružování občanů: komentář*. Vyd. 1 Praha: C.H.Beck, 2010, 231 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 978-807-4003-288.
4. DVOŘÁK, Tomáš. *Obecně prospěšná společnost*. Vyd. 3. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 124. ISBN 978-80-7357-598-4.
5. HYÁNEK, Vladimír, Zuzana PROUZOVÁ a Simona ŠKARABELOVÁ. *Neziskové organizace ve veřejných službách*. Vyd 1. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 293 s. ISBN 978-802-1044-234.
6. KOLÍNSKÁ, Rut. *Mateřská centra*. Praha: Pražské matky, 1995, 174 s. ISBN 80-901-8640-8.
7. KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. Vyd. 4. Praha: ASPI, 2007, 503 s. ISBN 9788073572761.
8. MARKSOVÁ-TOMINOVÁ, Michaela. *Rodina a práce: jak je sladit a nezbláznit se*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 157 s. ISBN 978-807-3676-155.
9. NESNÍDAL, Jiří. *Občanský zákoník I. s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.* Český Těšín: Poradce, 2012, 320 s. ISBN 978-80-7365-336-1.
10. REKTOŘÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. Vyd. 3. Praha: Ekopress, 2010, 188 s. ISBN 978-80-86929-54-5.
11. RONOVSÁ, Kateřina. *Spolkové a nadační právo*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 109 s. ISBN 9788021045125.
12. SINGLY, François de. *Sociologie současné rodiny*. Vyd. 1. Překlad Stanislav Štech, Ludmila Šašková. Praha: Portál, 1999, 127 s. ISBN 80-717-8249-1.
13. SKOVAJSA, Marek. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 372 s. ISBN 978-807-3676-810.
14. STEJSKAL, Jan, Helena KUVÍKOVÁ a Kateřina MAŤÁTKOVÁ. *Neziskové organizace - vybrané problémy ekonomiky: se zaměřením na nestátní neziskové organizace*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 169 s. ISBN 978-80-7357-973-9.

15. ŠKARABELOVÁ, Simona. *Definice neziskového sektoru: sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005, 52 s. ISBN 80-239-4057-0.
16. TAKÁČOVÁ, Hana. *Účetnictví neziskových organizací*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2010, 184 s. ISBN 978-80-245-1664-6.
17. ZÁRYBNICKÁ, Jana a Karel SCHELLE. *Pojištění odpovědnosti za škodu: historie a současnost*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2010, 220 p. ISBN 80-741-8061-1.

Elektronické zdroje

1. *Sít' MC – Co jsou mateřská centra* [online]. [cit. 2014-10-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.materska-centra.cz/sit-mc-v-cr/co-jsou-mc/>>.
2. *Únia materských centier - poslanie* [online]. [cit. 2014-10-11]. Dostupné z WWW: <http://www.materskecentra.sk/poslanie_umc.html>.
3. *Zentrum für Familie* [online]. [cit. 2014-10-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.familienzentrum-jena.de/der-verein/satzung/>>.
4. *MPSV - Slučitelnost profesních a rodičovských rolí*. [online]. [cit. 2014-10-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/14472ch>>.
5. *MPSV - Péče o děti, dětská skupina*. [online]. [cit. 2014-10-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/13500>>.
6. *Dětské skupiny - pohled prezidia Sítě MC* [online]. [cit. 2015-02-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.materska-centra.cz/poradenstvi/poradenstvi/detska-skupina/>>.
7. *Sít' mateřských center – seznam členů* [online]. [cit. 2015-01-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.materska-centra.cz/clenove/seznam-clenu/>>.
8. *Právní stanoviska k NOZ, správní poplatky* [online]. [cit. 2014-10-26]. Dostupné z WWW: <<http://krasno.cz/index.php?akce=obcpor&kod=3&ids=78&table=obcanporadna>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 3/2002Sb. o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech). *In Sbirka zákonů, Česká republika.* 2002, částka 2, s. 83-95. [online]. [cit. 2014-10-26]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=3/2002&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>
2. ČSFR. Zákon č. 83/1990Sb, o sdružování občanů, *In Sbirka zákonů, Česká a Slovenská federativní republika.* 1990, částka 19, s. 366-369. Dostupné z WWW:<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=83/1990&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>
3. ČESKO. Zákon č. 68/2013 o změně právní formy občanského sdružení na obecně prospěšnou společnost a o změně zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. *In Sbirka zákonů, Česká republika.* 2013, částka 32, s. 642-643. [online]. [cit. 2014-10-16]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=68/2013&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
4. ČESKO. Zákon č. 90/2012Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), *In Sbirka zákonů, Česká republika.* 2012, částka 34, s. 1478-1479. [online]. [cit. 2014-10-26]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=90/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>
5. ČESKO, zákon č. 247/2014Sb, Zákon o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů. 2014, částka 105, s. 2986-2994 [online]. [cit. 2014-11-16]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=247/2014&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.
6. ČESKO, zákon č. č. 435/2004 Sb. zákon o zaměstnanosti. *In Sbirka zákonů, Česká republika.* 2004, částka 143, s. 8270-8316. [online]. [cit. 2014-11-16]. Dostupné z WWW: <[67](http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-</div><div data-bbox=)

zakonu/SearchResult.aspx?q=435/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

7. ČSFR. Zákon č.586/1992 Sb. o daních z příjmu. In *Sbírka zákonů, Česká a Slovenská federativní republika*. 1992, částka 17, s. 3474-3491. [online]. [cit. 2015-01-10]. Dostupné z WWW: <[http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=586/1992&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvyzakon o dani z příjmu](http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=586/1992&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvyzakon%20o%20dani%20z%20prijmu)>.
8. RAKOUSKO-UHERSKO, říšský zákon č. 134/1867, Zákon o spolčování, ve znění platném ke dni vydání [online]. [cit. 2014-10-05]. Dostupné z WWW: <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/134-1867.htm>>.

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

- Výroční zpráva MC Pampeliška Březnice 2005 – 2012.

Seznam zkratk

CPO Církevní právnická osoba

MC Mateřské centrum

MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí

NNO Nestátní nezisková organizace

NOZ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

OPS Obecně prospěšná společnost

ÚP Úřad práce

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Počet členských MC a jejich právní forma, stav k 3. 1. 2015

Seznam příloh

Příloha I.: Okruhy otázek k řízeným rozhovorům

Příloha I

Mateřská centra jako spolky

1. Proč byla zvolena právě tato právní forma pro zřízení MC?
2. Vycházelo toto rozhodnutí z pouze z potřeby rodičů?
3. Jaká je organizační struktura centra, kdo má rozhodující vliv na typy poskytovaných služeb a programovou nabídku? Kdo řídí vlastní chod centra?
4. Máte členskou základnu? Je chod centra založen na práci dobrovolníků či jej zajišťují pouze zaměstnanci?
5. Jak získáváte finanční prostředky na chod centra a kdo hradí náklady na zaměstnance MC, pokud jej máte?
6. Jak ovlivňuje chod spolku současná legislativa? Pociťujete nějaká omezení během činnosti MC či při tvorbě programové nabídky?
7. Jaké je spektrum vašich návštěvníků, přicházejí k vám lidé z různých sociálních vrstev? Jsou patrné sociální přínosy organizace?
8. Jaké výhody a nevýhody přináší právní forma spolek při fungování MC? Volila byste napříště jinou právní formu?

Mateřská centra jako účelová zařízení církve

1. Proč byla zvolena právě tato právní forma pro zřízení vašeho RC?
2. Jaká je organizační struktura centra, kdo má rozhodující vliv na typy poskytovaných služeb a programovou nabídku? Kdo řídí vlastní chod centra?
3. Máte členskou základnu? Je chod centra založen na práci dobrovolníků či jej zajišťují zaměstnanci?
4. Jak získáváte finanční prostředky na chod centra.
5. Jaké je spektrum vašich návštěvníků, přicházejí k vám lidé z různých sociálních vrstev?

6. Máte pocit, že fungování MC pod záštitou církve přináší výhody např. při jednání s úřady, lepší propagace služeb, důvěryhodnost.
7. Máte naopak pocit, že taková forma přináší nevýhody, např. omezení při využití společných prostor nebo poskytování určitého druhu služeb?
8. Volili byste na základě vašich zkušeností s provozem organizace pro příště jinou právní formu? Je takto vaše organizace sociálním přínosem pro život ve městě?

Mateřská centra jako obecně prospěšná společnost

1. Vaše organizace byla založena jako obecně prospěšná společnost. Proč jste zvolili právě tuto právní formu?
2. Vycházelo toto rozhodnutí z potřeby rodičů/rodin nebo z podnětu již vzniklé jiné organizace?
3. Jaká je organizační struktura centra, kdo má rozhodující vliv na typy poskytovaných služeb a programovou nabídku? Kdo řídí vlastní chod centra?
4. Máte členskou základnu? Je chod centra založen na práci dobrovolníků či jej zajišťují pouze zaměstnanci?
5. Jak získáváte finanční prostředky na chod centra a kdo hradí náklady na zaměstnance MC, pokud jej máte?
6. Máte pocit, že vás zvolená právní forma omezuje při poskytování služeb nebo vás naopak zavazuje jen k určitému typu služeb. Jaké jsou dle vás její výhody a nevýhody?
7. Volili byste na základě vašich zkušeností s provozem organizace pro příště jinou právní formu? Hodláte v budoucnu změnit vaši právní formu v souvislosti se současnými legislativními změnami na ústav či sociální družstvo?